

วารสาร มหาจุฬาราชการ

Mahachula Academic Journal

ISSN (Print) : 2408 - 1078

ISSN (Online) : 2651 - 2440

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๔ Vol. 8 No. 3 September - December 2021

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

วารสาร มหาจุฬาราชการ Mahachula Academic Journal

ISSN : 2408 1078 (Print)

ISSN : 2651-2440 (Online)

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๔ Vol.8. No.3 September – December 2021

● วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬาราชการ เป็นวารสารวิชาการ ราย ๔ เดือน (ปีละ ๓ ฉบับ) คือ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม-เมษายน, ฉบับที่ ๒ เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน-ธันวาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยด้านพระพุทธศาสนา เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา พระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ในขอบข่ายเนื้อหา สาขาวิชาสังคมวิทยา ศิลปศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาราชการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิง ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร
- ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย ๒ ท่านต่อ ๑ บทความ
- ทรัพย์สินและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทรัพย์สินของความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒)

● **เจ้าของ**

กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ห้อง ๓๐๕ เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ถ.พหลโยธิน ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๓๕ ๒๔๘๐๐๐ ต่อ ๘๗๗๓, โทรสาร ๐๓๕ ๒๔๘๐๑๓

● **ที่ปรึกษาวารสารมหาจุฬารวิชาการ**

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระเทพวัชรจารย์, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระราชสุตากรณ์, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะครุศาสตร์
พระศรีสิทธิมนี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์

● **บรรณาธิการ**

รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิฐ ศรีทอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **หัวหน้ากองบรรณาธิการ**

นายสุญา ศิริธัญญ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **กองบรรณาธิการ :**

พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ พรหมเลิศ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.วีรชาติ นิมอนงค์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
นายคะแนน ปาลิภัทรางกูร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นายสุภูฐาน สุตาจันทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารมหาวิทยาลัย (Peer Review)**

สาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, ครุศาสตร์, มนุษยศาสตร์, สังคมศาสตร์

■ **ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศาสตราจารย์ ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศาสตราจารย์ ดร.เวทย์ บรรณกรกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.กฤต ศรียะอาจ

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

รองศาสตราจารย์ ดร.ประยูร สุขะใจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระกาญจน์ กนกกมลเศ

พระเทพวัชรอาจารย์, รองศาสตราจารย์ ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ศุภษร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เริงชัย หมั่นชนะ

■ **ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย**

ศาสตราจารย์ พิเศษ อติศักดิ์ ทองบุญ

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา จันทรแก้ว

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชชุดา หนูวิไล

รองศาสตราจารย์ ดร.เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

รองศาสตราจารย์ ดร.สนธิ สัตโยภาส

รองศาสตราจารย์ ดร.เสริมศรี ไชยสร

รองศาสตราจารย์ สยาม คำปรีดา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนา

รองศาสตราจารย์ ดร.นลินี ณ นคร

ราชบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

(๕)

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
ดร.วีรชาติ นิมนองค์
ดร.ชัยสิทธิ์ ทองบริสุทธิ

มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

● ฝ่ายประสานงานและจัดการ

ประสานงานจัดการและพิสูจน์อักษร

พระมหาขวัญชัย ปุตุตวิโส
นายศิลป์ชัย วงษ์จำนงค์
นายเอกลักษณ์ เทพวิจิตร
ดร.อรเนตร บุณนาค

พระมหาถาวร ถาวรเมธี, ดร.
นายสุภูฐาน สุดาจันทร์
นางสาวสุจิตรา ชวดรัมย์
นางสาวสังเวียน พุเพื่อง

งานสมาชิก

นายสุภูฐาน สุดาจันทร์

ดร.อรเนตร บุณนาค

บันทึกข้อมูล

นายจิระศักดิ์ ธารสุขกระจำ

งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

นายพนพล เพ็ญประชุม

● นิติกร

นายธวัช แยมปัว

● ภาพ/ศิลปะ

พระมหาสุระศักดิ์ ธีรวโส

นายสมบุรณ์ เฟ่งพิศ

● ออกแบบปก

นายศักดิ์รพี พันพา

- จัดรูปเล่ม

นายสมบูรณ์ เฟ่งพิศ

- พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๓๕ ๒๔๘ ๐๐๐ ต่อ ๘๕๕๕-๘๕๕๙ โทรสาร ๐๓๕ ๒๔๘ ๐๐๐ ต่อ ๘๕๔๕

- จำนวนที่ตีพิมพ์ ๓๐ เล่ม

วารสารมหาจุฬาริชาการ
เป็นสมาชิกเครือข่ายวารสารวิชาการ
ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (JSH)

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๔ ได้รวบรวมบทความวิชาการของผู้บริหาร คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย รวมถึงคณาจารย์ต่างสถาบันได้ส่งบทความทางวิชาการมาร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ทำให้มีคณาจารย์ ได้มีโอกาสศึกษาพุทธธรรม และมีการนำไปประยุกต์ บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักคำสอนทางพระศาสนาอันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม ในฉบับนี้ กองบรรณาธิการและคณะทำงานฝ่ายประสานงานได้รับเกียรติจากผู้เขียนทั้งภายในและภายนอก ส่งบทความทางวิชาการ เพื่อลงตีพิมพ์เผยแพร่ จำนวน ๓๐ บทความ เป็นภาคภาษาไทยล้วน ในบทความทั้งหมด แบ่งเป็นบทความวิชาการ ๙ บทความ บทความวิจัย ๒๑ บทความ ซึ่งรายละเอียดบทความต่าง ๆ กองบรรณาธิการ ได้กล่าวถึงเนื้อหาของแต่ละบทความโดยสรุป ดังนี้

บทความวิจัยที่ ๑ เรื่อง “**ศึกษาการฝึกสติเสริมสร้างสมาธิในการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสระลุ่มพูก่ออำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี**” โดย พระปลัดไพฑูรย์ ธมฺมโชโต (ใจชื่น) ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, ผศ.ดร.อรชร ไกรจักร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การฝึกสติในการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสระลุ่มพูก่อคือการฝึกแบบจิตศึกษาคือการนั่งสมาธิพร้อมเปิดเพลงสมาธิกระตุ้นจิตสำนึกในการตั้งใจเรียนและการทำ บอด้สแกนคือการสำรวจตนเองในการทำสมาธิการทำหน้าที่ของนักเรียนในแต่ละวันและการทบทวนสิ่งที่ได้ทำมาแล้วและสิ่งที่ยังไม่ได้ทำพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงในสิ่งที่บกพร่อง และการฝึกสติจากการเล่นเกมส์ ผลจากการฝึกอบรมสติเพื่อเสริมสร้างสมาธินักเรียนโรงเรียนสระลุ่มพูก่อจำนวน ๒๓ คน เป็นเวลา ๒ วัน ๒๐ ชั่วโมง ใช้วิธีกำหนดสมาธิแบบวิปัสสนา พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจในการมีสติในสื่อสารกับบุคคลรอบข้างไม่ผิดพลาดไม่ประมาทระมัดระวังตนเองในการเดินทางมีความตั้งใจเรียนอย่างต่อเนื่องทำงานในห้องเรียนอย่างมีสมาธิและสำเร็จ สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดี สามารถแก้ปัญหาในการเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครู รู้จักรอคอยและเคารพในความต่างเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน มีสติในการตัดสินใจและเห็นความสำคัญในการสวดมนต์

บทความวิชาการที่ ๒ เรื่อง “**ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนสอนของครู**” โดย ผศ.ดร.เหม ทองชัย, ผศ.ดร.สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์, รศ.ดร.ศิริจรรย์ ผลพันธ์, รศ.ดร.สุขุม เฉลยทรัพย์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เสนอว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูโดยการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อผู้เรียนจะได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามมาด้วย ภาวะผู้นำที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำมาใช้

ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู คือ ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้า ซึ่งภาวะผู้นำดังกล่าวมีลักษณะที่สำคัญคือ พระพุทธเจ้าทรงตั้งจุดหมายในการนำมวลมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ อันเป็นเป้าหมายที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น คือ มวลมนุษย์เองไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของพระพุทธเจ้า และเมื่อพระพุทธเจ้าทรงกำหนดจุดหมายในการทำแล้ว ทรงทำหน้าที่ในการนำมวลมนุษย์ไปสู่จุดหมายในลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตรของมวลมนุษย์ด้วยการเป็นผู้ชี้ทางให้มนุษย์เดินทางไปสู่จุดหมายโดยทางที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้มนุษย์เดินนั้นเป็นทางที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง และทดลองเดินตามทางดังกล่าวจนพ้นจากความทุกข์ได้จริง พระพุทธเจ้าทรงใช้พลังศรัทธาเป็นเครื่องช่วยในการนำที่สำคัญทั้งพลังศรัทธาที่พระพุทธเจ้ามีต่อมวลมนุษย์และพลังศรัทธาที่มวลมนุษย์มีต่อพระพุทธเจ้า และในฐานะของผู้นำที่เป็นกัลยาณมิตรของมวลมนุษย์ พระพุทธเจ้าทรงทำหน้าที่ด้วยการช่วยให้มวลมนุษย์ได้ศึกษา เรียนรู้ และฝึกฝนตนเองเพื่อให้มวลมนุษย์สามารถเดินทางตามเส้นทางที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เดินจนพ้นไปได้จากความทุกข์ด้วยคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของพระพุทธเจ้าคือสัปปริสธรรม และกัลยาณมิตร

บทความวิจัยที่ ๓ เรื่อง “**ศึกษาวิธีปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวของพุทธทาสภิกขุ**” โดย นายศุภกร เรืองวิญญูกุล, พระราชปริยัติมุนี (เทียบ สิริธาโณ), รศ.ดร. และ ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า วิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวพุทธทาสภิกขุ มีรายละเอียดตรงตาม มหาสติปัฏฐานสูตร ยกเว้นไม่ได้ระบุดังกายานุปัสสนาสติปัฏฐานว่าด้วยสิ่งปฏิกุศล ๓๒ อย่าง ธาตุ ๔ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) และ ชากศพ ในสภาพต่าง ๆ ๙ ลักษณะ (ป่าช้า ๙) พุทธทาสภิกขุ นำหลักธรรมจากสฬายตนวิมังคสูตร อานาปานสติสูตร และ ธรรมะ ๙ ตา ประกอบด้วย ทุกขตา อนิจจตา อนัตตา ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา ตถตา สุธมฺมตา อตัมมยตา จากพระไตรปิฎกโดยตรง ในการอธิบายการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ในรูปแบบลัดสั้น มุ่งเน้นบรรลุธรรมเห็นแจ้งพระนิพพาน เป็นนิพพานแบบขิมกลาง หรือนิพพานในปัจจุบันชาตินี้ พุทธทาสภิกขุแบ่งวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็น ๒ แนวทาง คือ (๑) ฝึกสมาธิวิปัสสนาตามวิถีธรรมชาติ แนะนำให้ผู้ปฏิบัติวิปัสสนา ออกจากวัตถุนิยม สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่สนองกิเลส ตัณหา ทิฐิ อุปทาน ในทางโลก อยู่ตามลำพัง วิเวกทั้งทางกาย และทางจิต เพื่อย่อยต่อการเห็นแจ้งไตรลักษณ์ ความจริงของสภาวะธรรมทั้งหลายที่ปรากฏ (๒) ฝึกสมาธิวิปัสสนาตามรูปแบบเฉพาะ คือ อานาปานสติ ฉบับสมบูรณ์ ๑๖ ชั้น แนะนำให้ผู้ปฏิบัติ เลือกปฏิบัติวิปัสสนา ตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ได้ตามสภาวะธรรมที่ปรากฏ ไม่ว่าจะเป็นเห็น พิจารณา กายในกาย, เวทนาในเวทนา, จิตในจิต หรือ ธรรมในธรรม ซึ่งทั้ง ๒ แนวทางล้วนใช้หลักธรรมเดียวกัน คือ ปฏิจจสมุปบาท อริยสัจ ๔ สติปัฏฐาน ๔ สัมมปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรค ๘ อตัมมยตา และ สุธมฺมตา หรือจิตว่างในภาษาที่พุทธทาสภิกขุ ใช้อธิบายผลจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวของพุทธทาสภิกขุ คือ วิปัสสนาญาณสามารถลดละตัวกูของกู ความงอ ความทะยานอยากต่าง ๆ ความเห็นผิด และ ความยึดมั่นถือมั่นในวัตถุนิยมและสิ่งทั้งปวง เพื่อถึงที่สุดแห่งความพ้นทุกข์ในปัจจุบันชาตินี้ได้ในชีวิตประจำวัน

(๘)

บทความวิจัยที่ ๔ เรื่อง “การวิเคราะห์การประหยัดพลังงานไฟฟ้าในโรงเรียนด้วยนวัตกรรมระบบอีพัส” โดย นายยุทธพงษ์ ศรีวิชัยมูล, ผศ.ดร.วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล มหาวิทยาลัยพะเยา ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรม ระบบ อีพัส เป็นเทคโนโลยีที่ทำความเย็นผสมผสานการทำงานของเครื่องสร้างลมเย็น เครื่องทำน้ำเย็น เครื่องปรับอากาศ พัดลมไอเย็น ระบบประหยัดพลังงานไฟฟ้า ประหยัดพลังงานควบคุมด้วยอินเวอร์เตอร์คอนโทรล การใช้หลักการใช้ธรรมชาติบำบัดธรรมชาติเพื่อลดการใช้พลังงานช่วยระบายอากาศ กรองอากาศช่วยลดการใช้พลังงานด้วยลมเย็นประหยัดพลังงาน เครื่องทำน้ำแข็งและเครื่องฆ่าเชื้อ เทคโนโลยี อาร์ซีไอ ใช้แสงยูวีตกกระทบมุมเป็น ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ และโอโซนเพื่อฆ่าเชื้อโรค มีประสิทธิภาพการใช้กระแสไฟฟ้าลดลงทำให้ประหยัดการใช้พลังงานไฟฟ้าได้มาก ๖๐-๗๐ เปอร์เซ็นต์

บทความวิชาการที่ ๕ เรื่อง “พระพุทธศาสนากับการมองเรื่องอาหาร ปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน” โดย พระครูธรรมธรรวเดชา อคฺคเตโช อาจารย์วิทยาลัยพระธรรมทูต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอว่า พระพุทธศาสนากับอาหารปัจจัยจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาจิตใจ มุ่งศึกษาปัญหาเรื่องอาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรผู้ทำการเกษตรเพื่อการผลิตอาหาร แนวทางวางแผนป้องกันแก้ไขและพัฒนาจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ปัญหาอาหารที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไทย เพื่อนำไปวิเคราะห์บริหารจัดการ ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางเอาไว้โดยไม่ขัดต่อความต้องการของวิถีชีวิตทั้งคนและสัตว์ที่อยู่ร่วมกัน พระพุทธศาสนา มองเรื่องอาหารกับการอยู่ร่วมกันของสรรพสัตว์ในด้านบวกมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยพุทธกาลตรารับจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะสถานการณ์ปัจจุบันเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ (โควิด ๑๙) ทำให้เกิดวิกฤตการณ์เรื่องอาหาร พระพุทธศาสนามีแนวคิดและบทบาทที่สำคัญเป็นสื่อกลางให้สังคมได้รู้วิธีแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้โดยพระสงฆ์มีความพอประมาณในการขบฉันไม่มากไม่น้อย ด้วยการพิจารณา รู้คุณค่าของอาหาร อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้สังคมได้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเพื่อพัฒนาจิตใจ

บทความวิจัยที่ ๖ เรื่อง “บทบาทการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในยุคปัจจุบัน” โดย พระวัชรพล โสมธมโม (ศาลาแดง) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า (๑) สภาพการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในปัจจุบันพบสภาพปัญหา ๖ ด้าน คือ ปัจจุบันสถานอุดมศึกษามีการแข่งขันทางการศึกษาอย่างเข้มข้นมากขึ้น โดยหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเน้นหนักทางด้านพระพุทธศาสนางบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาลในวงเงินที่จำกัด นิสิตบางท่านในมหาวิทยาลัยมีสุขภาพไม่อำนวยต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ห่างจากพื้นที่กรุงเทพมหานคร การอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางจึงไม่เพียงพอ (๒) ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มีบทบาทในด้านการผลิตบัณฑิต ๖ ด้าน โดยการผลิตบัณฑิตอยู่ภายใต้แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ ๑๒ สอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ปรัชญา ปณิธานและพันธกิจของมหาวิทยาลัย มีการเปิดหลักสูตรทั้งหมด ๒๖๗ หลักสูตร ส่งเสริมให้มีการพัฒนาคณาจารย์ให้เท่าทันโลกสมัยใหม่ และเน้นการศึกษาพระพุทธศาสนา การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นวิชาบังคับ มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณสนับสนุนซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐบาลส่งผลให้มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการผลิตบัณฑิตและการวิจัยได้อย่างทั่วถึงในด้านการอำนวยความสะดวกกองกิจการที่นิสิตได้จัดรถรับส่งบริการนิสิตจำนวน ๑๓ คันต่อวัน เพื่อลดความแออัดและเพื่อให้เกิดความเพียงพอต่อความต้องการของนิสิตอีกด้วย (๓) บทบาทการผลิตบัณฑิตในยุคปัจจุบันระหว่างปีการศึกษา ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ มีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน ๕๘,๒๐๑ รูป/คน โดยหลักสูตรได้มีการนำเทคโนโลยีที่มีการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ มุ่งเน้นหลักธรรมพระพุทธศาสนาโดยพัฒนาผู้สอนให้เกิดความเป็นเลิศตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ในด้านงบประมาณแล้วมหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณจากทางภาครัฐและยังส่งเสริมแนวทางในการเพิ่มงบประมาณด้านการเรียนการสอน ทั้งนี้มหาวิทยาลัยได้ส่งเสริมบุคลากรเจ้าหน้าที่และนิสิตให้ได้รับทุนของมูลนิธิของมหาวิทยาลัย ทุนเล่าเรียนหลวงรวมถึงทุนอื่น ๆ อีกมากมายเพื่อนิสิตพร้อมยังส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทความวิจัยที่ ๗ เรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะหลักของโค้ช ICF” โดยนางสาวเบญจพร เตชะปรีชาวงศ์, รศ.ดร.ประพันธ์ ศุภพร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า การโค้ชคือการเป็นพันธมิตรกับผู้รับการโค้ช ในกระบวนการกระตุ้นความคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยเป็นแรงบันดาลใจให้เขาใช้ศักยภาพทั้งส่วนตัวและงานได้อย่างสูงสุด มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ ถูกนำไปใช้ในองค์กรธุรกิจในแง่มุมที่หลากหลาย ทำให้บทบาทของโค้ชในยุคแรก ๆ ไม่ชัดเจน จนกระทั่งมีการรวมตัวจัดตั้งเป็นสหพันธ์การโค้ชนานาชาติ (ICF) มีการกำหนดนิยามความหมาย บทบาท คุณค่าหลัก จริยธรรม และสมรรถนะหลักของโค้ช เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสมาชิกอย่างชัดเจนหลักพุทธธรรมที่มีความสอดคล้องและสามารถนำมาบูรณาการ ได้แก่ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สัทธรรม ๓ ปรัตถยะและโยนิโสมนสิการ หลักธรรมสนับสนุนอื่น ๆ ได้แก่ สติสัมปชัญญะ พรหมวิหาร ๔ หิริ โอตตัปปะ อิทธิบาท ๔ ปัญญา ๓ ภาวนา ๔ ขรവാสนธรรม ๔ และสาราณียธรรม ๖ กล่าวคือ โค้ชต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นมิตร จริงใจ พร้อมเรียนรู้ แล้วน้อมนำสู่การปฏิบัติ มีสติ สัมปชัญญะในทุกอิริยาบถและกิจกรรม มีเมตตา มีฉันทะ ความมุ่งมั่น พากเพียร เพื่อพัฒนาตนสู่ความเป็นมืออาชีพ ที่สำคัญต้องเป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นภายในจนกลายเป็นตัวตน รูปแบบสมรรถนะหลักของโค้ชเชิงพุทธบูรณาการ มี ๓ ระดับ คือ อาทิโค้ช ต้องฝึกทักษะโค้ช ๑๐๐ ชั่วโมง มาตรฐาน ๑๕ วัน และสอบ CKA มัชฌิมโค้ช ต้องฝึกทักษะโค้ช ๕๐๐ ชั่วโมง มาตรฐาน ๓๐ วัน และประเมินบุคลิกภาพอุดมโค้ช ต้องฝึกทักษะโค้ช ๒,๕๐๐ ชั่วโมง มาตรฐาน ๔๕ วัน ประเมินบุคลิกภาพ เข้าใจหลักพุทธธรรม มีคุณลักษณะสำคัญคือใฝ่เรียนรู้ควบคู่ปฏิบัติ มีสติครองตนทั้งในกระบวนการโค้ชและชีวิตประจำวัน มีปัญญาเครื่องนำทางและรากฐานความบริสุทธิ์คือหิริโอตตัปปะ

บทความวิจัยที่ ๘ เรื่อง “แนวทางการรักษาความมั่นคงปลอดภัยจากมัลแวร์เรียกค่าไถ่ในเขตพื้นที่พุทธสถาน กรณีศึกษาเมสแก้ง” โดย รศ.ดร.คริษณะ ฉิมมณี, นางสาวณิสุข โชติรุ่งรัตน์ มหาวิทยาลัยรังสิต ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ทำให้ตลอดปี ๒๐๒๐ เป็นช่วงที่การทำงานจากที่บ้าน (Work from home) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อองค์กร ธุรกิจ และหน่วยงานทั่วโลก ทำให้ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้งานอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภัยจากมัลแวร์เรียกค่าไถ่ ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันความมั่นคงปลอดภัยจากมัลแวร์เรียกค่าไถ่ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากบทความวิจัยต่างประเทศ และใช้กรณีศึกษาจริงจากการโจมตีทางไซเบอร์จากเมสแก้ง นอกจากนี้ ได้รวบรวมผลการวิเคราะห์ต่าง ๆ มาใช้เป็นแนวทางป้องกันการโจมตีจากเมสแก้ง จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการป้องกันการโจมตีจากมัลแวร์เรียกค่าไถ่เมสแก้งบนพื้นฐานกรอบแนวคิดของสถาบันมาตรฐานและเทคโนโลยีแห่งชาติกระทรวงพาณิชย์ สหรัฐฯ ได้แก่ (๑) การกำหนดมาตรการความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (๒) การปกป้องดูแลทรัพย์สินสารสนเทศ (๓) ความสามารถในการตรวจพบเหตุภัยคุกคามไซเบอร์ (๔) การรับมือภัยคุกคาม (๕) การกู้คืนข้อมูลหลังเกิดเหตุภัยคุกคามไซเบอร์

บทความวิจัยที่ ๙ เรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต ๒ ในยุคนิวนอร์มัล” โดย นางสาวนันทวัน พูลกำลัง, ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต ๒ ในยุคนิวนอร์มัลภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ (๒) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต ๒ ในยุคนิวนอร์มัลมีดังนี้ (๑) ครูควรมีการตรวจสอบความพร้อมอุปกรณ์พื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน (๒) ครูควรใช้การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านโทรทัศน์ในสัดส่วนที่มากกว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และ (๓) ครูควรให้ความสำคัญการประเมินผู้เรียน ติดตาม ตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจ การปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

บทความวิจัยที่ ๑๐ เรื่อง “การออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นชุดลำลองด้วยเทคนิคการสร้างลวดลายด้วยวิธีการมัดย้อม” โดย อาจารย์สุระจิตร์ แก่นพิมพ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์เพื่อศึกษาเรื่องการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นชุดลำลองด้วยเทคนิคการสร้างลวดลายด้วยวิธีการมัดย้อมศึกษาเฉพาะลวดลายเทคนิคลวดลายบนผืนผ้าของผลิตภัณฑ์ชุดลำลองแฟชั่น ชาย ๑ ชุดหญิง ๒ ชุด การสร้างสรรค์เป็นเทคนิคการสร้างลวดลายที่นิยมและสร้างลวดลายบนชุดลำลองชาย-หญิงโดยการมัดย้อมด้วยสีสังเคราะห์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

และให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์สอทดแทรกเทคนิควิธีมัดย้อมทำให้ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามแปลกตาน่าสนใจเป็นที่ต้องการของตลาด และความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาวนวัฒนกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่มีต่อการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นชุดลำลองด้วยเทคนิคการสร้างลวดลายด้วยวิธีการมัดย้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๙

บทความวิจัยที่ ๑๑ เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ ๒๑ กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑” โดย นางสาวกาญจนา ทองดี, ดร.วีรภัทร ภัทธกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า (๑) ทักษะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ ๒๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีทักษะผู้นำสูงสุด คือ ด้านการบริหารองค์การ อยู่ในระดับมาก (๒) ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีประสิทธิผลสูงสุดในเรื่องความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด (๓) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ ๒๑ กับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ ภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง ($r = .๗๔$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา

บทความวิจัยที่ ๑๒ เรื่อง “ชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง การดูแลรักษาสุขอนามัยอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย สำหรับครูระดับประถมศึกษา” โดย นายเฉลิมชัย ใจคง, ผศ.ดร.ทศพร แสงสว่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง การดูแลรักษาสุขอนามัยอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย สำหรับครูระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์โดยเฉลี่ยเท่ากับ ๘๐.๘๓/๘๐.๐๐ ความพึงพอใจของครูระดับประถมศึกษาที่มีต่อการใช้ชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง การดูแลรักษาสุขอนามัยอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายสำหรับครูระดับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๙ อยู่ในระดับมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ ๒.๘๘ และมีค่า SD. เท่ากับ ๑.๒๔ ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ ๘.๐๐ มีค่า SD. เท่ากับ ๑.๑๙ มีค่า t-test ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ ๖.๕๘ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

บทความวิจัยที่ ๑๓ เรื่อง “แนวทางการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสระบุรี” โดย สิบเอกธนากร จักรหา, ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพปัจจุบันการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ใน

(๑๒)

ระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด อาชีวศึกษา จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (๒) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสระบุรี พบว่า ด้านความมีเหตุผล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด จึงมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ (๑) ผู้บริหาร ควรชี้แจงเหตุผลเมื่อตัดสินใจพิจารณาเรื่องต่าง ๆ บนพื้นฐานของความมีเหตุผลมีผลตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ รวมถึงคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้าใจถึงการเลือกตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล (๒) ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา ปฏิบัติตามหลักวิชาการ และใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารเป็นที่ตั้ง

บทความวิจัยที่ ๑๔ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยี สารสนเทศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๗ ในยุคนิวนอร์มัล” โดย นางสาวพัชรินทร์ ไชยบุบผา, ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการ วิจัยพบว่า (๑) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยี สารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๗ ในยุคนิวนอร์มัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก (๒) แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๗ ในยุคนิวนอร์มัล พบว่า ด้านห้องเรียนคุณภาพ และด้านการพัฒนาวิชาชีพครู มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด มีแนวทาง ดังต่อไปนี้ (๑) ครูควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยี สารสนเทศ การใช้แพลตฟอร์มทางการศึกษา (๒) ครูควรจัดทำวิจัยในชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การเรียนการสอนทางไกลผ่านเทคโนโลยี (๓) ครูควรมีการจัดทำแผนการพัฒนาดตนเองรายบุคคล และเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และ (๔) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการนิเทศ กำกับติดตาม

บทความวิจัยที่ ๑๕ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อาชีวศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดย นายอริยวัฒน์ เฉลิมกิจ, ผศ.ดร.พรเทพ รุ่งแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า (๑) สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (๒) แนวทาง การพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ สูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนด ๔ สมรรถนะหลัก คือ (๑) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการปฏิบัติงานโดยใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน จำนวน ๑๒ รายการ (๒)แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศถูกต้องตามกฎหมาย จริยธรรม จรรยาบรรณและความปลอดภัย (๓)แนวทาง การพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเรียนการสอน จำนวน ๑๖ รายการ

(๔) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาตนเองและวิชาชีพ จำนวน ๑๒ รายการ ซึ่งวิธีการทั้ง ๕๒ รายการ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

บทความวิจัยที่ ๑๖ เรื่อง “**แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑**” นายสุธี สุตลอย, ดร.ธีระวัฒน์ มอนโรสง มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี ด้านการร่วมวางแผน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล และด้านการร่วมตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (๒) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

บทความวิจัยที่ ๑๗ เรื่อง “**ภาวะผู้ตามของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรระดับเจ้าหน้าที่ – เจ้าหน้าที่อาวุโส กรณีศึกษา บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง**” โดย นายเปรมศักดิ์ มากนวม, ดร.ศรัณย์ จิตติลักษณ์ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต ผลการวิจัยพบว่า (๑) องค์กรเอกชนที่ศึกษามีรูปแบบการแสดงออกตามทฤษฎีภาวะผู้ตามของ Kelley ๓ รูปแบบ คือ ๑) ภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิผล ๒) ภาวะผู้ตามแบบทำงานเอาตัวรอด และ ๓) ภาวะผู้ตามแบบปรับตาม และ (๒) ปัจจัยเชิงสาเหตุของความแตกต่างภาวะผู้ตามของผู้ปฏิบัติงาน มีสาเหตุมาจาก ๑) สภาพแวดล้อมของการทำงาน ลักษณะเฉพาะของหน่วยงาน พฤติกรรมองค์กรแบบเอกชน เช่น ต้องปฏิบัติให้ได้ตามเป้าหมายขององค์กร การปฏิบัติตาม KPI (Key Performance Indicator) ทั้งของหน่วยงานและบุคคล เป็นต้น และ ๒) พฤติกรรมความแตกต่างเชิงเป้าหมายของบุคคล ระหว่างเป้าหมายของการทำงานเพื่อมุ่งประโยชน์องค์กร กับ เป้าหมายการทำงานที่มุ่งประโยชน์เพื่อตัวเองเป็นสำคัญ

บทความวิจัยที่ ๑๘ เรื่อง “**แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู โรงเรียนในเครือข่ายคณานิเชนต์ปอล เดอ ชาร์ต จังหวัดลพบุรี ในยุคนิวอร์มัล**” โดย นายสามารถ งามขำ, ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู โรงเรียนในเครือข่ายคณานิเชนต์ปอล เดอ ชาร์ต จังหวัดลพบุรี ในยุคนิวอร์มัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (๒) แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู โรงเรียนในเครือข่ายคณานิเชนต์ปอล เดอ ชาร์ต จังหวัดลพบุรี ในยุคนิวอร์มัล มีแนวทางดังนี้ ๑) โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียนและงานวิชาการ โดยกำหนดให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ๒) ครูควรศึกษาเทคโนโลยีเพื่อนำมาพัฒนาในงานด้านต่างๆ ที่สำคัญต่อสถานศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษา

(๑๔)

บทความวิจัยที่ ๑๙ เรื่อง “การถอดบทเรียนแห่งความสำเร็จในการสอนภาษาบาลีของ
สำนักเรียน วัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” โดย พระมหาวุฒิไกร ปุณณวุฒิม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนภาษาบาลีของวัด
โมลีโลกยาราม เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.๒๓๕๓ และก่อกำเนิดเป็นสำนักเรียนใน พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๓๙ ในช่วง พ.ศ.
๒๕๔๐-๒๕๕๔ เป็นยุคการเรียนการสอนภาษาบาลีรุ่งเรือง จนกระทั่ง พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๖๔ (ปัจจุบัน)
การเรียนการสอนภาษาบาลีรุ่งเรืองมากที่สุด มีนักเรียนสูงสุด ๔๙๗ รูป อาจารย์สอน จำนวน ๓๖ รูป
พ.ศ.๒๕๖๓ นักเรียนรวมทุกชั้นประโยค สอบผ่านจำนวน ๒๕๖ รูป แนวทางการสอนมี ๓ แนวทางคือ
สอนแบบบรรยาย สอนแบบถามตอบ สอนแบบอุปมาอุปไมย คุณสมบัติผู้สอนคือ น่ารัก น่าเคารพ
น่ายกย่อง ฉลาดในการอธิบาย อุดมต่อถ้อยคำ อธิบายได้แตกฉาน และแนะนำในสิ่งที่ประโยชน์
สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม มีการบริหารจัดการโดยใช้ทฤษฎี ๔ M คือ (๑) คน (Man) (๒) เงิน
(Money) (๓) วัสดุอุปกรณ์ (Material) (๔) การจัดการ (Management) หลักสูตรการเรียนการสอนใช้
หลักสูตรบาลีสยามหลวงซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส วิธีการสอน
มี ๓ ประการคือ (๑) ท่องจำ นักเรียนชั้นไวยากรณ์ใช้วิธีการสอนแบบท่องจำ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ง่าย
และรวดเร็ว เป็นการสั่งสมความรู้ฝึกสมองให้จดจำ (๒) วิธีการสอนแบบลงมือปฏิบัติ คือฝึกทำปัญหา
(๓) วิธีการสอนแบบคิดวิเคราะห์ คือการฝึกแต่งฉันท์ภาษาบาลีและฝึกเขียนร้อยแก้วภาษาบาลี อุปกรณ์
ในการเรียนการสอนคือ อาจารย์ ใช้คอมพิวเตอร์และจอโปรเจคเตอร์ กิจกรรมประกอบการเรียน
การสอน คือ การทำแบบฝึกหัด กิจกรรมบรรยายธรรมและกิจกรรมจิตอาสา การวัดประเมินผล
การเรียนการสอน คือ (๑) โดยข้อสอบอาจารย์สอนในห้องเรียน (๒) โดยข้อสอบเจ้าสำนักเรียน
(๓) โดยข้อสอบสนามหลวง แนวทางแก้ปัญหา คือ สร้างแรงจูงใจ เพิ่มศักยภาพนักเรียนให้มีความรู้ภาษา
บาลีเพิ่มขึ้น แก้ปัญหาภูมิหลังของนักเรียนทิศทางการเรียนภาษาบาลีในอนาคต (๑) ควรมีพระราชบัญญัติ
การศึกษาพระปริยัติธรรม (๒) ควรเพิ่มวิชาสนทนาภาษาบาลี (๓) ควรผสมผสานภาษาอังกฤษ
(๔) ควรเพิ่มการเรียนพระไตรปิฎก

บทความวิจัยที่ ๒๐ เรื่อง “การศึกษาความต้องการสำหรับการสอนศิลปะแก่เด็กในชุมชน
บ้านมะเกลือ ๓ จังหวัดนครปฐม” โดย นายเฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทำให้ทราบว่า เด็กในชุมชน มีเด็กผู้ชายมากกว่า
เด็กผู้หญิง โดยแบ่งเป็น เด็กผู้ชายร้อยละ ๖๐ เด็กผู้หญิงร้อยละ ๔๐ และแบ่งเป็นเด็กอายุ ๑๐ ขวบ
ร้อยละ ๓๖ เด็กอายุ ๑๑ ขวบร้อยละ ๔๕ เด็กอายุ ๑๒ ขวบร้อยละ ๑๙ เด็กมีความต้องการเรียนศิลปะ
ร้อยละ ๖๖ โดยแบ่งเป็นต้องการเรียนวาดรูปโดยใช้สีไม้ ร้อยละ ๘๙ ใช้สีน้ำ ร้อยละ ๕ ใช้สีเทียน
ร้อยละ ๑ และ การทำสิ่งประดิษฐ์ ร้อยละ ๕ เด็กมีความต้องการเรียนศิลปะกับวิทยากรจากภายนอก
คิดเป็นร้อยละ ๗๔ ไม่ต้องการเรียนกับวิทยากรภายนอกคิดเป็นร้อยละ ๒๖ เด็กมีความต้องการให้มี

กิจกรรมเสริมความรู้ด้านศิลปะนอกเหนือจากที่เรียนคิดเป็นร้อยละ ๗๘ เด็กไม่ต้องการให้มีกิจกรรมเสริมความรู้ด้านศิลปะคิดเป็นร้อยละ ๒๒ เด็กมีความต้องการใช้เวลาว่างในการฝึกฝนทักษะด้านศิลปะคิดเป็นร้อยละ ๘๓ เด็กไม่ต้องการใช้เวลาว่างในการฝึกฝนทักษะด้านศิลปะคิดเป็นร้อยละ ๑๗ เด็กต้องการเรียนศิลปะในบรรยากาศภายนอกห้องเรียนคิดเป็นร้อยละ ๘๑ เด็กไม่ต้องการเรียนศิลปะในบรรยากาศภายนอกห้องเรียนคิดเป็นร้อยละ ๑๙ และผลทดสอบจากการใช้เส้นพบว่า เด็กชอบเส้นตรงในแนวนอนร้อยละ ๔๘ เด็กชอบเส้นโค้งร้อยละ ๒๒ เด็กชอบเส้นพินปลาร้อยละ ๑๒ เด็กชอบเส้นตรงในแนวตั้งร้อยละ ๑๑ เด็กชอบเส้นตรงในแนวเฉียงร้อยละ ๗ ผลทดสอบจากการใช้สี พบว่า เด็กชอบสีเขียวคิดเป็นร้อยละ ๔๑ เด็กชอบสีส้มคิดเป็นร้อยละ ๒๒ เด็กชอบสีม่วงคิดเป็นร้อยละ ๑๓ เด็กชอบสีน้ำเงินคิดเป็นร้อยละ ๙ เด็กชอบสีเหลืองคิดเป็นร้อยละ ๘ เด็กชอบสีแดงคิดเป็นร้อยละ ๗

บทความวิจัยที่ ๒๑ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารจัดการอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในประเทศไทย” โดย นางสาวณมล ตีระพัฒน์เกียรติ, ผศ.ดร.ชาคริต ศรีทอง, ดร.ภัทรพล ชุ่มมี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สามปัจจัยหลักคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ปัจจัยสำคัญคือ การทำงานเป็นทีม มีความรู้ความเชี่ยวชาญและทักษะด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการซอฟต์แวร์โดยตรง อบรมส่งเสริมความรู้ ส่งไปดูงานยังต่างประเทศ สนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า กล้าตัดสินใจ และคัดเลือก สรรหา บุคลากรที่ตรงกับสายงาน ด้านการบริหารกลยุทธ์ ในองค์กร ปัจจัยสำคัญ คือ กลยุทธ์การบริหารทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรับงาน การออกแบบ การควบคุม และการส่งมอบ สร้างความประทับใจในการบริการ และด้านความเป็นผู้นำในองค์กร ปัจจัยสำคัญคือ วิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล ทักษะในการบริหารจัดการองค์การรอบด้าน

บทความวิชาการที่ ๒๒ เรื่อง “พระพุทธรูปปางนาคปรก วิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐาน” โดย รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอว่า “นาค” คำที่มีความหมายต่างกันในประวัติศาสตร์อินเดีย และ ในตำนานวิทยาฮินดู ในประวัติศาสตร์อินเดีย นาคคือชนเผ่าผสมมังกร กำเนิดในที่ราบสูงประเทศอิหร่าน นาคในอินเดียเหนือเป็นสาขาของชนเผ่าอสูร ยกย่องอำนาจข้างฝ่ายมารดา นับถือลัทธิบูชา จัดอยู่ในกลุ่มทิเบต-พม่า นาคในอินเดียเหนือมีความสัมพันธ์กับพวกไซเลี่ยน ปกครองกันอยู่ในแถบที่มีความขัดแย้งก่อนพุทธกาล ในตำนานวิทยาฮินดู นาคคืองูใหญ่ กินกบเป็นอาหาร อยู่ใต้บาดาล ฐานะมั่งคั่งร่ำรวย

บทความวิชาการที่ ๒๓ เรื่อง “ภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา” โดย รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกองค์กร เป็นบุคคลที่สามารถกำหนดทิศทางความอยู่รอดของ

(๑๖)

องค์กร และเป็นผู้ประสานงานให้กิจกรรมต่างๆ ในองค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายของวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้โดยคุณลักษณะของผู้นำตามแนวพุทธ ที่รู้จักน้อมนำหลักธรรมข้อที่ว่าด้วยพรหมวิหาร ๔ สัปปุริสธรรม ๗ พละ ๔ สังคหวัตถุ ๔ และหลักธรรมมาธิปไตย มาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

บทความวิชาการที่ ๒๔ เรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุค Thailand 4.0” โดย รศ.ดร.สิน งามประโคน อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุค Thailand 4.0 ในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจมุ่งพัฒนาตนเองและคนในองค์กร สร้างความสัมพันธ์เป็นรายคน สร้างมนุษยสัมพันธ์และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารองค์กร โดยเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของแนวคิด Thailand 4.0 ด้วยการใช้นวัตกรรม ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างแรงบันดาลใจ

บทความวิจัยที่ ๒๕ เรื่อง “ความพร้อมในการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดย รศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, ผศ.ดร.มัน เสือสูงเนิน, ดร.ณัด ไชยพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่าความพร้อมในการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ รองลงมา คือด้านการตระหนักรู้ถึงวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๐ ส่วนด้านการวางตำแหน่งบริหารจัดการของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙ และในส่วนของการเปรียบเทียบความพร้อมในการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะเห็นความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของบุคลากรกับความพร้อมในการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยการทดสอบสมมติฐานการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ในด้านสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๔๐ หน่วยงานที่สังกัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๒๓ สายปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๐๑

บทความวิชาการที่ ๒๖ เรื่อง **“พุทธการกรรม : กระบวนการเปลี่ยนผ่านเพื่อความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า”** โดย ผศ.ดร.สมบุรณ์ ตาสนธิ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เสนอว่า สรรพสัตว์มีสภาพตกอยู่ในการเดินทางไปในวัฏสงสารหรือ บ่วงแห่งภพภูมิ เพราะถูกอวิชชาและตัณหาเป็นเครื่องผลักดันให้เกิดและตาย ยากที่จะนับภพชาติได้ วัฏสงสารนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายที่ไม่สามารถรู้ได้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดมาเพื่อเข้าถึงอริยสัจธรรมขั้นสูงสุดสามารถหลุดพ้นออกจากบ่วงในวัฏสงสาร มีอริยสัจธรรมคือพระนิพพาน พระองค์ได้ทำลายวัฏสงสารให้ขาด กระบวนการที่ทำให้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเรียกว่า **“พุทธการกรรม”** แปลว่า ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธรเจ้า

บทความวิชาการที่ ๒๗ เรื่อง **“มโนทัศน์เรื่องความยุติธรรม”** โดย พระมหาไพรัช ฌมทิโป ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอว่า ในยุคโบราณถือว่าความยุติธรรมหรือความเป็นธรรมต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงและธรรมชาติ ซึ่งคนอินเดีย จีน กรีกโบราณ และคนไทยก็มีทรรศนะคล้ายกัน นักคิดชาวกรีกโบราณให้ความสำคัญกับแนวความคิดเรื่องความยุติธรรมเพื่อแสวงหาหลักการสำคัญมาอธิบายรัฐที่ดี หรือระบอบการปกครองที่ดี ในสมัยกลาง มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมตามกฎ Great Chain of Being นั่นคือ ชนชั้นต่าง ๆ มีการเรียงลำดับกันอย่างเป็นระบบจากสูงไปต่ำ ในแง่นี้ถือว่าความยุติธรรมอยู่ที่การทำตามหน้าที่ของตนเอง และในสมัยใหม่ มุมมองเรื่องความยุติธรรมจะเน้นไปที่ทฤษฎีสัญญาประชาคม ในพระพุทธศาสนา ความยุติธรรม ก็คือความเป็นธรรม ความชอบธรรมนั่นเอง ซึ่งมีอยู่ ๒ ระดับ คือระดับสากลหรือความเป็นธรรมตามกฎแห่งกรรม และความเป็นธรรมทางสังคม อย่างหลังจะเห็นตัวอย่างในภาคปฏิบัติจากสังคมไทยซึ่งมีรากฐานมาจากการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

บทความวิชาการที่ ๒๘ เรื่อง **“รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไตรมาสสุดท้าย”** โดย อาจารย์อนุชา พลกุล วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอว่า รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไตรมาสสุดท้าย กล่าวคือช่วง ๓ เดือนสุดท้ายของ พ.ศ. ๒๕๖๔ ควรปรับใช้การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ มุ่งตอบสนองต่อผู้รับบริการทุกรูปแบบ ประสานงานและให้บริการผ่านระบบออนไลน์ ตามมาตรการที่รัฐบาลออกประกาศ กำหนดให้ทุกองค์กรถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด บุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องได้รับการฉีดวัคซีนที่ได้มาตรฐานสากล

บทความวิชาการที่ ๒๙ เรื่อง **“สังคมธรรมาธิปไตย”** โดย พระเทพปริยัติเมธี,รศ.ดร. รองอธิการบดี วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอว่า ชุมชนของมนุษย์ในทวีปต่าง ๆ ของโลกยอมรับระบอบการปกครองที่เรียกว่า **“ประชาธิปไตย”** เป็นการปกครองที่มีความเป็นธรรมที่สุด ในแวดวงวิชาการทั้งด้านพระพุทธศาสนาและด้านการเมืองการปกครองได้กล่าวถึงธรรมาธิปไตย

(๑๘)

เนื่องจากเป็นหลักธรรมคำสอนที่มีความสำคัญทั้งต่อปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวมปรากฏใน
อาธิปไตยยสูตร ประกอบด้วย อตฺตาทิปปโตย (การถือตนเป็นใหญ่) โลกาธิปปโตย (การถือโลกเป็นใหญ่)
และ ฐัมมาธิปปโตย (การถือธรรมเป็นใหญ่) ในจักกวัตติสูตรที่กล่าวถึงธรรมในการปกครองที่ดี หลักการ
สำคัญของธรรมาธิปไตยคือ “กุศลกรรมบถ” ที่ผู้ปกครองหรือคนในสังคมได้กระทำความดีทางกาย
ทางวาจา และทางใจ สังคมธรรมาธิปไตยควรมีหลักการและคุณลักษณะของสังคมประชาธิปไตยอยู่ที่
ผู้ปกครองหรือผู้นำ โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ๔ แนวทางในการควบคุมตนเอง ในการพัฒนา
ตนเอง ในการตรวจสอบภายในและภายนอก สังคมธรรมาธิปไตยจึงขึ้นอยู่กับที่การบริหารจัดการธรรมของ
ผู้ปกครองหรือผู้นำ

บทความวิจัยที่ ๓๐ เรื่อง “การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิก เรื่อง เกณฑ์การเสนอผลงานของบุคลากร
ในการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น สำหรับบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพระดับชำนาญการ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดย นางสาวนภัสสร กัลปนาท, ดร.นฤมล เทพนวล มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการศึกษาพบว่า (๑) สื่อโมชันกราฟิกมีคุณภาพด้านสื่ออยู่ในระดับดี
มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๕ และมีคุณภาพด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒ (๒) บุคลากร
มีระดับความรู้และความเข้าใจหลังเรียนด้วยสื่อโมชันกราฟิกสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๒๓.๗๐/๘.๗๐ การทดสอบค่าทีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และ
(๓) บุคลากรมีความพึงพอใจต่อสื่อโมชันกราฟิก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒

เนื้อหาของบทความเหล่านี้ เป็นบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับจากคณาจารย์ รวมทั้ง
นิสิตและนักศึกษา จากสถาบันอุดมศึกษาทั้งภายในและภายนอก ล้วนให้มุมมองในมิติทางด้านศาสนา
และปรัชญา รวมทั้งพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ในสาขาวิชาสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง

สำหรับรายละเอียดบทความทั้งหมดเหล่านี้ ผู้ใคร่ต่อการศึกษาเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้จาก
บทความดังกล่าว ในวารสารฉบับนี้ และพบกันอีกครั้งในวารสารมหาจุฬาลงกรณวิชาการ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑
มกราคม – เมษายน ๒๕๖๕

(รศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

บรรณาธิการ

วารสารมหาจุฬาลงกรณวิชาการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(๖)
ศึกษาการฝึกสติเสริมสร้างสมาธิในการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสระลุ่มพูก อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	๑
พระปลัดไพฑูรย์ ธมมโชโต (ใจชื่น), ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, ดร.อรชร ไกรจักร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการสอนของครู	๑๐
ผศ.ดร.เหม ทองชัย, ผศ.ดร.สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ รศ.ดร.ศิริจันท์ ผลพันธ์, รศ.ดร.สุชุม เกลยทรัพย์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	
ศึกษาวิธีปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวของพุทธทาสภิกขุ	๒๖
นายศุภกร เรืองวิชญกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
การวิเคราะห์การประหยัดพลังงานไฟฟ้าในโรงเรียนด้วยนวัตกรรมระบบอีพลัส	๓๙
นายยุทธพงษ์ ศรีวิชัยมูล, ผศ.ดร.วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล มหาวิทยาลัยพะเยา	
พระพุทธศาสนากับการมองเรื่องอาหาร ปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิต เพื่อพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน	๖๐
พระครูธรรมธรรวเดชา อคฺคเตโช (วรเดชา พรหมเสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
บทบาทการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในยุคปัจจุบัน	๗๕
พระวัชรพล โสมธมโม (ศาลาแดง) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	

(๒๐)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะหลักของโค้ช ICF

๘๗

นางสาวเบญจพร เตชะปรีชาวงศ์,
รศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร,
ผศ.ดร.ดวงเพชร สมศรี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แนวทางการรักษาความมั่นคงปลอดภัยจากมัลแวร์เรียกค่าไถ่

ในเขตพื้นที่พุทธสถาน กรณีศึกษาเมสแก้ง

๑๐๔

รศ.ดร.คริษณะ นิยมณี
นางสาวมณีนุช โชติรุ่งรัตน์
มหาวิทยาลัยรังสิต

แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน

ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต ๒
ในยุคนิวนอร์มัล

๑๑๙

นางสาวนันทวัน พูลกำลัง, ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

การออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นชุดลำลองด้วยเทคนิคการสร้างลวดลาย

ด้วยวิธีการมัดย้อม

๑๓๐

นายสุระจิตร แก่นพิมพ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ ๒๑

กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

พระนครศรีอยุธยา เขต ๑

๑๔๑

นางสาวกาญจนา ทองดี, ดร.วีรภัทร ภัทรกุล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

(๒๑)

ชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

เรื่อง การดูแลรักษาสุขอนามัยฯ

๑๕๓

นายเฉลิมชัย ใจคง, ผศ.ดร.ทศพร แสงสว่าง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

แนวทางการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษา

สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสระบุรี

๑๖๗

สิบเอกธนากร จักรหา, ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๗

ในยุคนิวอร์มัล

๑๗๗

นางสาวพัชรินทร์ ไชยบุบผา, ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

อาชีวศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑๙๒

นายอริยวัฒน์ เกลิมกิจ, ผศ.ดร.พรเทพ รู้แผน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พระนครศรีอยุธยา เขต ๑

๒๐๕

นายสุธี สดลอย, ดร.ธีระวัฒน์ มอนไธสง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

(๒๒)

- ภาวะผู้ตามของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรระดับเจ้าหน้าที่ – เจ้าหน้าที่อาวุโส ๒๑๘
นายเปรมศักดิ์ มากนวม, ดร.ศรัณย์ อิตติลักษณ์
วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
- แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูโรงเรียนในเครือ ๒๓๐
คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร จังหวัดลพบุรี ในยุคนิวอร์มัล
นายสามารถ งามขำ, ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- การถอดบทเรียนแห่งความสำเร็จในการสอนภาษาบาลีของสำนักเรียน ๒๔๒
วัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร
พระมหาจุฑาภิไกร ปุณณวุฑฺฒิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- การศึกษาความต้องการสำหรับการสอนศิลปะแก่เด็ก ๒๕๒
ในชุมชนบ้านมะเกลือ ๓ จังหวัดนครปฐม
นายเฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารจัดการอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในประเทศไทย ๒๖๓
นางสาวนฤมล ตีระพัฒน์เกียรติ, ผศ.ดร.ชาคริต ศรีทอง, ดร.ภัทรพล ชุ่มมี
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
- พระพุทธรูปปางนาคปรก วิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐาน ๒๗๙
รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา ๒๙๗
รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒๓)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุค Thailand 4.0

๓๐๘

รศ.ดร.สิน งามประโคน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความพร้อมในการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากร

ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓๒๐

รศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง, ผศ.ดร.มัน เสือสูงเนิน, ดร.ณัด ไชยพันธ์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธการกรรม : กระบวนการเปลี่ยนผ่านเพื่อความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๓๓๑

ผศ.ดร.สมบุญ ตาสุนธิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

มโนทัศน์เรื่องความยุติธรรม

๓๔๕

พระมหาไพรัช ธมฺมทีโป ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไตรมาสสุดท้าย

๓๖๒

อาจารย์อนุชา พลกุล

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สังคมธรรมาธิปไตย

๓๗๕

พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิก เรื่อง เกณฑ์การเสนอผลงานของบุคลากร

ในการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น สำหรับบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพ

ระดับชำนาญการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓๘๕

นางสาวนภัสสร กัลปนาท,

ดร.นฤมล เทพนวล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

(๒๔)

ภาคผนวก

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาริชาการ	๓๙๙
- แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสารมหาจุฬาริชาการ	๔๑๒
- กระบวนการจัดทำวารสารมหาจุฬาริชาการ	๔๑๓
- หลักเกณฑ์ในการตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสารมหาจุฬาริชาการ	๔๑๔
- ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารมหาจุฬาริชาการ	๔๑๕

ศึกษาการฝึกสติเสริมสร้างสมาธิในการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสระลุ่มพุก
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
A Study of Mindfulness Practice to Enhance Students' Attention
in Salumpuk School, Panomtuan District, Kanchanaburi Province

พระปลัดไพฑูรย์ ธมมโชโต (ใจชื่น)*

Phraparat Phaithun Dhammachoto (Chaichuen)

แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม**

Maesee Kritsana Raksachom

อรชร ไกรจักร***

Orachon Kraichak

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: watnongkhuy@gmail.com

Received: March 8, 2021

Revised: November 11, 2021

Accepted: December 14, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องศึกษาการฝึกสติเสริมสร้างสมาธิในการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสระลุ่มพุก อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรีโดยมีวัตถุประสงค์คือ (๑) เพื่อศึกษาการฝึกสติในการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนสระลุ่มพุก อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี (๒) เพื่อศึกษาผลของการฝึกสติเสริมสร้างสมาธิในชีวิตประจำวันของนักเรียนโรงเรียนสระลุ่มพุก อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลจากเอกสารการจัดกิจกรรมฝึกอบรมสติสมาธิสวดมนต์เป็นเวลา ๒ วัน และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษาพบว่า การฝึกสติในการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสระลุ่มพุกคือการฝึกแบบจิตศึกษาคือการนั่งสมาธิพร้อมเปิดเพลงสมาธิกระตุ้นจิตสำนึกในการตั้งใจเรียนและการทำ บอด้แสนคือการสำรวจ

* นิสิตปริญญาโท, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Master of Arts Program in Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม Asst.Prof.Dr.Maesee Kritsana Raksachom ประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ Chief of Thesis Supervisor Committee

*** ผศ.ดร.อรชร ไกรจักร Asst.Prof.Dr.Orachon Kraichak คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ Thesis Supervisor Committee

ตนเองในการทำความดีการทำหน้าที่ของนักเรียนในแต่ละวันและการทบทวนสิ่งที่ได้ทำมาแล้วและสิ่งที่ยังไม่ได้ทำพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงในสิ่งที่บกพร่อง และการฝึกสติจากการเล่นเกมส์

ผลจากการฝึกอบรมสติเพื่อเสริมสร้างสมาธินักเรียนโรงเรียนสระลุมพุกจำนวน ๒๓ คน เป็นเวลา ๒ วัน ๒๐ ชั่วโมง ใช้วิธีกำหนดสมาธิแบบวิปัสสนา พบว่านักเรียนมีความเข้าใจในการมีสติในสื่อสารกับบุคคลรอบข้างไม่ผิดพลาดไม่ประมาทระมัดระวังตนเองในการเดินทางมีความตั้งใจเรียนอย่างต่อเนื่องทำงานในห้องเรียนอย่างมีสมาธิและสำเร็จ สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดี สามารถแก้ปัญหาในการเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครู รู้จักรอคอยและเคารพในความต่างเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน มีสติในการตัดสินใจและเห็นความสำคัญในการสวดมนต์

คำสำคัญ: การฝึกสติ; เสริมสร้างสมาธิ; วิธีปฏิบัติ

Abstracts

In the research entitled to be “A study of mindfulness practice to enhance students’ attention in Salumpuk School, Panomtuan District, Kanchanaburi Province”, there are two objectives: (1) to study the mindfulness practice of students’ learning in Salumpuk School, Panomtuan District, Kanchanaburi Province, and (2) to study the result of mindfulness practice to enhance students’ attention in Salumpuk School, Panomtuan District, Kanchanaburi Province. This research is based on qualitative research method of collecting data from documents of having the mindfulness practicing activities with praying meditation in two days and from in-depth interviews.

The result of the research was found that the mindfulness practice of students in Salumpuk School is the practice of mind education. This practice is the sitting meditation along with listening the meditation music in order to stimulate their concentration on learning and body scanning to observe their merits and routine duties and to revise what the students did and did not do in order to adjust their faults and to practice their mindfulness in playing games.

The result of the mindfulness practice with the insight meditation was aimed to make 23 students in Salumpuk School more concentration within 2 days and 20 hours. It was found that the students could understand the mindfulness to communicate the surrounding persons without errors and negligence. They took care of themselves in traveling, continuous learning, class working with their own attention and accomplishment. They could have consciousness to know what was right or wrong, to solve the learning

problems, to be responsible for their teachers' assignments, to have pleasure in awaiting and to respect the conditions of individuals' learning and cohabitation. They also had mindfulness in making decision and realizing the importance of praying.

Keywords: mindfulness practice; enhance attention; meditation practice

บทนำ

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นให้เห็นเป็นปรากฏการณ์ คือสภาพปัญหาพฤติกรรมความประมาทในชีวิตประจำวันของวัยรุ่น ที่ทำให้วัยรุ่นประมาทในการดำเนินชีวิตมี ๓ สาเหตุ คือ (๑) ปัญหาที่เกิดจากตัวของวัยรุ่นเอง (๒) ปัญหาที่เกิดจากครอบครัว และ (๓) ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัจจุบัน^๑ ส่งผลกระทบให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ประกอบกับเทคโนโลยีเข้าถึงวัยรุ่นรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ในปัจจุบันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคมไทย เนื่องจากความทันสมัย และความก้าวหน้าทุก ๆ ด้านซึ่งบทบาทที่สำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมทั้งด้านร่างกาย และ จิตใจในชีวิตประจำวันของคนในสังคมไทย สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสยุคโลกาภิวัตน์ ปัจจุบันบุคคลให้ความสำคัญกับวัตถุเป็นอย่างมากจึงแสวงหาวัตถุต่าง ๆ มาสนองความต้องการของตนเองโดยมิได้สนใจว่าจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนอย่างไร ส่งผลให้เกิดปัญหาเช่นปัญหาอาชญากรรม ปัญหา ยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น ความเครียดความรุนแรงในสังคม ความก้าวร้าวต่างเป็นสาเหตุของการทำให้บุคคลในสังคมไม่มีความสุขภาพขาวที่ปรากฏในสื่อหลักของไทยส่วนใหญ่ ขาวเด็กและเยาวชนไทยถูกละเมิดถูกลั่นแกล้งถูกระทำความรุนแรงประกอบกับการเลี้ยงดูของพ่อแม่ยุคใหม่ที่รักลูกแบบไม่ถูกทาง^๒ ส่งผลกระทบให้เด็กและเยาวชนมีสติและสมาธิไม่มั่นคงในการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวัน

การป้องกันเด็กและเยาวชนให้มีความเข้มแข็งทางอารมณ์ผสมผสานการใช้สติในการเรียนในการใช้ชีวิตประจำวันและการรู้จักการตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการสร้างเกาะป้องกันรักษาทางด้านสมรรถภาพทางจิตใจเพื่อให้เกิดปัญญาดังข้อความว่า “การบ่มเพาะเยาวชนเพื่อสร้าง ศาสนธรรมนับเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เป็นการเริ่มต้นที่มีคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพื่อให้ศรัทธาควบคู่กับปัญญา”^๓

^๑ พระใบฎีกาเอกชัย อภิขยาโน (พลอยอร่าม), “พุทธวิธีการยับยั้งปัญหาความประมาทในชีวิตประจำวันของวัยรุ่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒), หน้า บทคัดย่อ.

^๒ ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร, *สำรวจพฤติกรรมวัยรุ่นไทย*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thaihealth.or.th/Content/47099-A2.html> [๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒].

^๓ วาริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, “ภูมิปัญญาแห่งความเป็นมนุษย์ในพระไตรปิฎก”, ใน *เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๓๒๑ – ๓๓๖.

การใช้สติในยามคับขันทำให้รอดพ้นจากอันตรายยกตัวอย่างในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาผู้หนึ่งถูกสามี(เคยประกอบอาชีพเป็นโจร)ลวงเธอไปฆ่าที่เหวลึกแห่งหนึ่ง เมื่อถึงคราวคับขันผู้หนึ่งได้ใช้สติถ่วงเวลาหาวิธีในการที่จะเอาตัวรอดจากความตายครั้งนี้ในที่สุดผู้หนึ่งได้ใช้พลังทั้งหมดที่มีผลึกสามิตกเหวและตัวเธอได้รอดจากความตายครั้งนี้ จากตัวอย่างเรื่องนี้เห็นได้ว่าสติและสมาธิเป็นสิ่งที่สำคัญดังข้อความในพระไตรปิฎกว่า “ความเจริญย่อมมีแก่คนมีสติทุกเมื่อ คนมีสติย่อมได้รับความสุข ความดี ย่อมมีแก่คนมีสติเป็นนิตย์”^๔

โรงเรียนสระลุมพุก ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรีเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้นมีนักเรียนทั้งหมด ๑๒๓ คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ มีจำนวน ๒๓ คนล้วนอยู่ในวัยที่จะเรียนมัธยมในอนาคตเป็นวัยที่สนใจในสิ่งแวดลอมรอบตัวและในปัจจุบันสื่อออนไลน์จากอินเทอร์เน็ตได้เข้าถึงนักเรียนตลอดเวลาจากการมีโทรศัพท์มือถืออันก่อให้เกิดปัญหาการเรียนปัญหาด้านอารมณ์ ดังข้อความว่า “สมาธิเด็กนักเรียนมีขีดจำกัดเนื่องจากมีสิ่งแวดลอมรอบตัวเด็กที่มีความน่าสนใจ ในภาวะปกติแล้วความสนใจและสมาธิของเด็กในวัยนี้มีขีดจำกัดอยู่แล้วสาเหตุก็เนื่องจากการพัฒนาการด้านสมอง อารมณ์ สังคม และการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อต่าง ๆ ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่เหมือนเด็กโตส่วนใหญ่ ที่สามารถควบคุมตัวเองได้ดี และด้วยเหตุนี้เอง จึงต้องหาวิธีการแก้ไข ปัญหา เพราะ ถ้ามีบางสิ่งบางอย่างที่สามารถพัฒนาหรือสร้างสมาธิให้เด็กเหล่านี้ให้ได้ตั้งแต่ต้น เด็กเหล่านี้จะโตขึ้นอย่างมีศักยภาพ มีสมาธิในการทำกิจกรรมหรือสิ่งต่างๆได้ดีปัญหาทางด้านการเรียนก็จะลดลงและเป็นสิ่งที่ดีสำหรับครูผู้สอนและผู้ปกครองรวมทั้งสังคมและสิ่งแวดลอมรอบตัว”^๕

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยฝึกรวมให้นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ทั้งหมดจำนวน ๒๓ คน โดยการฝึกรวมวิปัสสนาฝึกสติเพื่อเสริมสร้างสมาธิ การบรรยายเรื่องสติและสมาธิและการสวดมนต์ เพื่อให้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ เข้าใจวิธีการฝึกสติอันเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นภูมิคุ้มกันให้นักเรียนมีสมรรถภาพทางจิตใจที่เข้มแข็งพร้อมประยุกต์ใช้สติและสมาธิในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการฝึกสติในการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนสระลุมพุก อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

๒. เพื่อศึกษาผลของการฝึกสติเสริมสร้างสมาธิในชีวิตประจำวันของนักเรียนโรงเรียนสระลุมพุก อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

^๔ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๓๘/๓๔๑.

^๕ วาริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, “ภูมิปัญญาแห่งความเป็นมนุษย์ในพระไตรปิฎก”, ใน เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://oldweb.mcu.ac.th/mcutrai/menu2/Article/article_01.htm [๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๓].

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อหาแนวทางการฝึกสติเสริมสร้างสมาธิในการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสระหลุมพุก อำเภอมโนพูน จังหวัดกาญจนบุรี โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยจำนวน ๒ กลุ่ม ประกอบด้วย (๑) กลุ่มอาจารย์ โรงเรียนสระหลุมพุก ๑๓ คน (๒) กลุ่มนักเรียนโรงเรียนสระหลุมพุก จำนวน ๒๓ คน รวมจำนวน ๓๖ คน โดยผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกด้วยระบบดิจิทัล และสมุดบันทึกข้อมูล เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล หลังจากการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยใช้รูปแบบลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Question) โดยจะสัมภาษณ์ทีละครั้ง ๆ คน ตามวัตถุประสงค์จนครบถ้วนตามที่วางไว้ ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเตรียมแผนการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ผู้สัมภาษณ์จะสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เกิดความผ่อนคลายเป็นกันเอง และให้ผู้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นเป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การฝึกสติเพื่อเสริมสร้างสมาธิของนักเรียนโรงเรียนสระหลุมพุก อำเภอมโนพูน จังหวัดกาญจนบุรี จากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) ครูจำนวน ๑๓ คน นักเรียนจำนวน ๒๓ คน พบว่า

๑. นักเรียนมีความสนใจในการเรียน และตั้งใจเรียน เนื่องจากครูมีเทคนิคในการสอนโดยการสังเกตปัจจัยภายในและภายนอกเช่น อาหาร อากาศ อารมณ์ และมี เทคนิคควบคุมอารมณ์อย่างสร้างสรรค์ในการการสอน โดยครูจะพูดให้กำลังใจและความอบอุ่นและนักเรียน จนมีผลให้นักเรียนตั้งใจเรียนในวิชาที่ตนเองชอบร้อยละ ๘๐

๒. นักเรียนมีอุปสรรคในการเรียน ได้แก่ (๑) ติดโทรศัพท์ (๒) ติดเกมส์ (๓) นักเรียนคุยกันในขณะที่ครูสอน (๔) ไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียน เช่น เครื่องมือวิทยาศาสตร์ (๕) ไม่ชอบรายวิชาที่เกี่ยวกับการใช้สมอง (๖) นักเรียนไม่ตั้งใจเรียนในวิชาที่ตนเองไม่ชอบ (๗) ไม่ทำการบ้านส่งครู (๘) สิ่งแวดล้อมที่บ้านและสังคมรอบตัวไม่เอื้อในการเรียน (๙) นักเรียนกล่าวแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลยาว ๆ ไม่ได้ (๑๐) นักเรียนพักอาศัยอยู่ในชนบทห่างไกลโรงเรียน

๓. ครูโรงเรียนสระหลุมพุกมีวิธีการแก้ไขกรณีนักเรียนไม่มีสติและสมาธิในการเรียน ได้แก่ (๑) ฝึกจิตศึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีนักเรียนมีสมาธิมีสติอยู่กับปัจจุบัน (๒) ให้นักเรียนร้องเพลงดอกไม้บานนักเรียนมีสมาธิดีขึ้น (๓) นั่งสมาธิประมาณ ๕ นาทีเพื่อให้นักเรียนสงบนิ่ง (๔) นอนบอดี้สแกน

และเปิดธรรมะเบา ๆ พร้อมเสียงพูดของครูเบา ๆ ในการเตือนให้ทำความดีพูดถึงกิจกรรมตั้งแต่เช้าจนถึงขณะนี้ทำความดีอะไรบ้าง โดยนักเรียนไม่ต้องตอบเพียงนอนฟังอย่างมีสติ

การอภิปรายผล/สรุป

ผู้วิจัยขอสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ๔ ประเด็น จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ของ โรงเรียน สรรลุมพุก อำเภอมโนพูน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๒๓ คน คือ (๑) ประโยชน์ของการฝึกสติ (๒) การฝึกสติเสริมสร้างสมาธิ (๓) สติในชีวิตประจำวัน (๔) การสวดมนต์ก่อนนอน ดังนี้

๑. ประโยชน์ของการฝึกสติ

นักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๕ ที่ได้มีการอบรมเรื่องสติเพื่อเสริมสร้างสมาธิเป็นบาทฐานให้นักเรียน ได้เข้าใจและเห็นประโยชน์ของการมีสติดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้ “ดี เพราะจะได้มีสติก่อนทำอะไร หรือระลึกได้และจะได้ไม่เกิดปัญหาตามมาภายหลังจะส่งผลดีต่อผู้ที่มีสติและในหน้าที่การงาน เช่น การเล่นเกมส์ จะทำให้เรารอบคอบมากขึ้น” นักเรียนเข้าใจเรื่องสติมีความสำคัญก่อนทำก่อนพูดทำให้ การมีสติระลึกทำให้ไม่ผิดพลาดและประสบความสำเร็จดังคำสัมภาษณ์ว่า “ทำสิ่งใดก็จะไม่ผิดพลาด ทำได้ ถูกต้องและจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนเองทำ และจะมีความเจริญ ตั้งใจทำอะไรก็จะสำเร็จ” จากการ สัมภาษณ์นักเรียนได้ให้คำตอบว่าหากมีสติแล้วทำอะไรก็สำเร็จอีกทั้งเป็นการรักษาชีวิตของบุคคลนั้นไว้ ไม่ให้เสียชีวิตก่อนวัยอันสมควรดังคำสัมภาษณ์ว่า “ทำให้เราไม่ประมาท คิดก่อนทำอะไร และทำให้ชีวิต ยืนยาวกว่าคนอื่น” และว่า “ทำให้เราระลึกได้มีสมาธิในการทำกิจกรรมหรือสิ่งต่าง ๆ ไม่วอกแวก ไม่ประมาท ทำให้ไม่เกิดอุบัติเหตุ มีความตั้งใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ต่อเนื่องและไม่ผิดพลาด” นักเรียน เข้าใจว่าการมีสติทำอะไรไม่ผิดพลาดความคิดสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนดังคำสัมภาษณ์ว่า “ทำให้มีสติสมาธิไม่เหม่อลอย และมีความคิดสร้างสรรค์หลาย ๆ อย่าง”

๒. การฝึกสติเสริมสร้างสมาธิ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คำสัมภาษณ์แล้วพบว่า สติกับสมาธิเป็นแกนหลักทำให้สมองของนักเรียน ผ่อนคลายไม่เครียดดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ว่า “ทำให้เราผ่อนคลายและมีการพัฒนาตนเองขึ้น เช่น การนั่งสมาธิ ทำให้เราผ่อนคลายสบายใจและสบายทั้งกาย” และว่า “ทำให้เราทำอะไรก็ไม่ผิดพลาด จะทำอะไรถ้าเรามีสติและสมาธิ มันก็จะส่งผลดีแก่เรา” และว่า “ทำให้เราสงบ มีสติสมาธิในการทำอะไร ถ้ามีสติ สมาธิก็จะมาเองและจะทำให้มีความจดจ่ออยู่กับการฟัง” และว่า “ใจไม่วอกแวก ทำให้มีสมาธิ ในการกระทำการสิ่งต่าง ๆ และจะทำอะไรก็สำเร็จอย่างที่เราตั้งใจ มีความจดจ่ออยู่กับสิ่งที่เราทำอยู่ต่อเนื่อง ไม่สมาธิสั้น” เมื่อทำงานที่รับมอบหมายไว้แล้วมีการสนใจ ตั้งใจในงานจนเกิดสมาธิทำให้งานออกมาดี ไม่ผิดพลาด “ทำให้เราจดจ่ออยู่กับสิ่งที่กระทำ ไม่ประมาท ไม่ทำผิด มีสติแยกแยะได้” และว่า “ทำให้เรา จดจ่ออยู่กับงานที่เราทำ มีสมาธิมากขึ้น” และว่า “ไม่ประมาท นั่งสมาธิได้นาน ทำงานเสร็จไว” และว่า

“คิดอะไรก็ได้จิตจดจ่อกับสิ่งที่ทำ มีความรอบครอบเฉยฉาน” และว่า “จะฝึกให้เรามีสติและสมาธิ ก่อนที่จะเขียนจะทำ และสมาธิทำให้เราสบายใจผ่อนคลาย” และว่า “ทำให้เราไม่คิดเรื่องอื่นให้ฟุ้งซ่าน ไม่เครียด แต่ถ้าเราขาดสติ เวลาเราทำอะไรเช่นขับรถ อาจเกิดอุบัติเหตุได้ เพราะเราไม่รู้ว่าอุบัติเหตุ จะเกิดขึ้นกับเราได้เมื่อไหร่ที่ไหน” และว่า “สติจะทำให้เรามีสมาธิในการหยิบจับสิ่งของ จะคุยกับใคร หรือการทำงานก็ต้องใช้สติสมาธิกำกับอยู่ด้วย” การวิเคราะห์ว่าการมีสติอยู่ตลอดเวลาเป็นผลสำคัญที่ทำให้ สิ่งตั้งใจทำแล้วสำเร็จทุกอย่าง เป็นบาทฐานของสมาธิ ตั้งมั่นสนใจใส่ใจต่อสิ่งนั้น เมื่อมีสติเป็นเครื่อง ป้องกันการผิดพลาด การพัฒนาสติเป็นเรื่องสำคัญสำหรับนักเรียนทำให้งานออกมาดีเป็นระเบียบ เรียบร้อย

๓. สติในชีวิตประจำวัน

ผู้วิจัยขอวิเคราะห์ว่าการมีสติเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญในวิถีชีวิตประจำวันในแต่ละวันการใช้สติ จำเป็นมากเป็นการสวดมนต์ไปในตัว การขับรถ ไม่เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินเงินทองได้ จากตัวอย่าง คำสัมภาษณ์ของนักเรียน กล่าวคือ “ไปใช้ในเรื่องหน้าที่การงาน จะทำให้เราเป็นคนที่รอบคอบก่อนที่จะ ทำอะไร เช่น ก่อนที่จะไปไหนก็ต้องศึกษาถนนหนทางก่อน ไม่งั้นอาจหลงทางได้” และว่า “จะสวดมนต์ ก่อนนอน นั่งสมาธิเพื่อฝึกสติ จะได้ทำสิ่งนั้นๆไม่ผิดพลาด และจะทำให้เราประสบความสำเร็จ” และว่า “ใช้ในการขับรถ จะทำให้ปลอดภัย ไม่เจ็บตัว ไม่เสียเงิน การขึ้นลงบันได จะได้ปลอดภัย และในการ เล่าเรียน” และว่า “ใช้ในการทำสิ่งต่าง ๆ เช่นขับรถ ถ้าเราไม่มีสติ รถอาจแหกโค้งได้ หรือใช้ในการทำสิ่ง ต่าง ๆ ถ้าเราไม่มีสมาธิในการทำอะไร จะทำให้เราทำอะไรก็ไม่สำเร็จ” และว่า “ใช้เวลาทำอะไรต่าง ๆ ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เพื่อจะได้ไม่ผิดพลาด ทำในสิ่งที่ถูกที่ควร” และว่า “เวลาทำงานมีสติสมาธิจดจ่อ ขับรถก็ไม่ประมาท” และว่า “การขับซื้ออย่างปลอดภัย ใช้ชีวิตอย่างปกติสุข” และว่า “รอบคอบ ทำงาน ไม่ตกค้าง ไม่ผิดพลาด” และว่า “การระลึกถึงคนอื่นด้วย ทำงานไม่ผิดพลาด มีใจเย็น ใช้ในเวลาทำงาน รอบคอบ คิดก่อนทำ จะได้ไม่มีเรื่องตามมาทีหลัง” และว่า “ใช้เวลาเช่น ขับรถหรือเจอเหตุร้าย ถ้าขาด สติ เราอาจเกิดอุบัติเหตุได้” และว่า “เวลาจะทำอะไร จะใช้สติคิดก่อนลงมือทำ และสิ่งที่ทำก็ต้องเป็น สิ่งที่ดี สติช่วยให้เราทำงานไม่ผิดพลาด เรียนก็ดีขึ้น”

๔. การสวดมนต์ก่อนนอน

ผู้วิจัยพบว่า การสวดมนต์ทำให้เด็กไม่ฝันร้าย นอนหลับอย่างมีสติ ไม่มีการฟุ้งซ่าน หลับเป็นสุข หลับสบาย มีการผ่อนคลายจากการที่ได้สวดมนต์ทำสมาธิให้สงบไม่สับสนการสวดมนต์ทำให้สงบแล้วเกิด สมาธิตั้งมั่นทำให้ใจเป็นสุข ทำให้มีสมาธิในการสรรเสริญสวดบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้มีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้มีสติระลึกรู้ ทำให้ไม่ฝันร้าย หลับสบาย จิตใจผ่องใส มีเทวดา คุ่มครอง และเป็นการพัฒนาจิตใจให้มีความศรัทธา จึงมีความจำเป็นมากในการสวดมนต์ก่อนนอนทุก ๆ คืน ดังคำสัมภาษณ์ว่า “สวด เพราะจะทำให้เราไม่ฝันร้าย หลับฝันดี” และว่า “สวด เพราะเทวดาจะได้

คัมครองเราในเวลาที่ไม่นอนหลับ” และว่า “สวด เพราะจะทำให้เราไม่ฝันร้าย หลับฝันดี เทวดาคัมครอง” และว่า “สวด เพราะจะทำให้เราไม่ฝันร้าย หลับฝันดี ไม่นอนละเมอ” และว่า “สวด เพราะจะทำให้รู้สึกผ่อนคลาย และจะได้ไม่ฝันร้าย และหลับสบาย” และว่า “สวด เพราะจะทำให้เรามีสติ นอนหลับสบาย ไม่ฝันร้าย” และว่า “สวด เพราะ นอนหลับสบาย ไม่ฝันร้าย” และว่า “ไม่สวด เพราะจำบทสวดไม่ได้” และว่า “จะสวดมนต์ก่อนนอน เพราะจะได้หลับฝันดี” และว่า “สวดมนต์ทำให้หลับสบายฝันดี” และว่า “จะสวดมนต์หลับเร็ว เทวดาคัมครอง” การสวดมนต์เป็นสิ่งที่ทำให้เข้าถึงสมาธิได้มากทำให้เรามีจิตใจสงบสบาย ผ่องใสวิเคราะห์ได้ว่าการสวดมนต์ทำให้จิตใจผ่องใส มีการพัฒนาสติปัญญาจดจ่อต่อการสวดมนต์ไหว้พระ การสวดเป็นการสรรเสริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้มีความศรัทธาเชื่อมั่นว่าการมีสติในการสวดมนต์แล้วทำให้จดจ่อเป็นสมาธิ เป็นจิตที่แน่วแน่ ตั้งมั่นในสิ่งที่ตนทำอยู่

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การฝึกสติเพื่อเสริมสร้างสมาธิของนักเรียนโรงเรียนสระลุ่มพุก อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

๑. ศึกษาเปรียบเทียบการฝึกสติเพื่อเสริมสร้างสมาธิระหว่างโรงเรียนสระลุ่มพุกและโรงเรียนใกล้เคียง
๒. ศึกษาการฝึกสติเพื่อเสริมสร้างสมาธิของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองขุ่ย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
๓. ศึกษาการฝึกสติเพื่อเสริมสร้างสมาธิของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองจอก ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๓.
- พระอานาจ ขนติโก (ภาควาหาญ). ศึกษาอริยมรรคในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระใบฎีกาเอกชัย อภิขยญาณ (พลอยอร่าม), “พุทธวิธีการยับยั้งปัญหาความประมาทในชีวิตประจำวันของวัยรุ่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

วาริญา ภาณุตานนท์ ณ มหาสารคาม. “ภูมิปัญญาแห่งความเป็นมนุษย์ในพระไตรปิฎก”. ใน เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๒.

_____. “ภูมิปัญญาแห่งความเป็นมนุษย์ในพระไตรปิฎก”. ใน เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://oldweb.mcu.ac.th/mcutrai/menu2/Article/article_01.htm [๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๓].

ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร. สำนวณพฤติกรรมวัยรุ่นไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thaihealth.or.th/Content/47099-A2.html> [๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒].

ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนสอนของครู
School Administrators Kalayanamitra Leadership
for Development of Teachers Instruction

เหม ทงชัย*

Hmam Thongchai

สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์**

Supaporn Tungdamnernsawad

ศิริจรรย์ ผลพันธ์***

Siroj Polpuntin

สุชุม เฉลยทรัพย์****

Sukhum Chaleysub

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Doctor of Education, Program in Educational Leadership Suan Dusit University, Thailand

E-mail : ying_stang@hotmail.com

Received: April 20, 2021

Revised: December 2, 2021

Accepted: December 3, 2021

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของนักเรียน ภาวะผู้นำที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำมาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู คือ ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้า ซึ่งภาวะผู้นำดังกล่าวมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงมีจุดมุ่งหมายการนำที่ชัดเจน คือ การนำมวลมนุษยให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยการทำหน้าที่นำในลักษณะของกัลยาณมิตรโดยการเป็นผู้บอกทางให้มวลมนุษยเดินไปสู่จุดหมาย คือ การพ้นทุกข์ด้วยตัวเอง พร้อมทั้งใช้พลังศรัทธาในการนำทั้งพลังศรัทธาที่พระพุทธเจ้ามีต่อมวลมนุษยและพลังศรัทธาที่มวลมนุษยมีต่อพระพุทธเจ้าและในฐานะกัลยาณมิตรพระพุทธเจ้าทรงช่วยให้มวลมนุษยได้เรียนรู้และฝึกฝนตนเองจนสามารถก้าวพ้นจากความทุกข์ ด้วยคุณธรรมที่อยู่ในตัวของพระพุทธเจ้า ๒ ประการ คือ สัมปยุตธรรม

* ผศ.ดร.เหม ทงชัย Assist.Prof.Dr.Hmam Thongchai

** ผศ.ดร.สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ Assist.Prof.Dr.Supaporn Tungdamnernsawad

*** รศ.ดร.ศิริจรรย์ ผลพันธ์ Assoc.Prof.Dr.Siroj Polpuntin

**** รศ.ดร.สุชุม เฉลยทรัพย์ Assoc.Prof.Dr.Sukhum Chaleysub

และกัลยาณมิตรธรรม หากผู้บริหารสถานศึกษาต้องการนำภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้ามาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูก็ต้องดำเนินตามแบบอย่างของพระพุทธเจ้าด้วยการพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติของกัลยาณมิตรก่อนเป็นเบื้องต้น คือ การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนอันเกิดจากการปฏิบัติจริงจนสามารถให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูได้จริง ต่อจากนั้นจึงดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูด้วยการใช้ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้า คือ ต้องกำหนดจุดหมายในการนำที่ชัดเจนซึ่งในที่นี้คือการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู พร้อมบอกวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษาเคยใช้อย่างได้ผลมาแล้ว ให้ครูได้ถือปฏิบัติโดยทั่วกัน และผู้บริหารสถานศึกษาใช้พลังศรัทธาในการนำทั้งพลังศรัทธาที่ผู้บริหารสถานศึกษามีต่อครูและพลังศรัทธาที่ครูมีต่อผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่ของกัลยาณมิตร คือ การช่วยให้ครูได้เรียนรู้และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยตัวของครูเองจนประสบความสำเร็จตามที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้แนะแนวทางเอาไว้โดยอาศัยหลักธรรมที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหารสถานศึกษา ๒ ประการ คือ สัมปยุตธรรมและกัลยาณมิตรธรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; กัลยาณมิตร; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

School administrators leadership influences teachers instructional efficiency, which also results in pupils' learning. So, administrators should use their leadership to inspire the teachers under their supervision, to develop the instructional efficiency for pupils' efficient learning. The leadership which administrators should use for teachers' development is Kalyanamitra leadership, or the friendly leadership as Lord Buddha's one. This kind of leadership has some significant features, as follows. First, Lord Buddha had a clear objective of his leadership. He would like to lead human beings to get out of suffering, by performing his duty as a good friend, directing human beings to the destination, namely being freed from suffering, by themselves, with faiths. The faiths mentioned here were the one Lord Buddha had in human beings and the one human beings had in him. As a good friend, Lord Buddha helped human beings to learn and train themselves to get out of suffering with the two virtues he possessed, Sappurisa-dhamma and Kalyanamitra-dhamma. If school administrators would like to apply Lord Buddha's Kalyanamitra leadership with teachers' instructional development, they must first follow Lord Buddha's performance, by developing their qualification of

being good friends. Namely, the administrators should develop themselves as the leaders of instruction with knowledge and expertise as a result of their real practice. Then, they can provide teachers with advice and help and can really perform as the good models for the teachers' instructional development. Beside the administrators can show the teachers the way to improve the instruction, which they have successfully implemented, as good guideline. In addition, the administrators should also make use of both kinds of faiths, the one they have in teachers and the one teachers have in them. The administrators should also perform their duties as good friends to teacher, by helping the teachers to learn and improve their instruction on their own until they get successful, as guided by the administrators, with the two virtues the administrators have, Sappurisa-dhamma and Kalyanamitra-dhamma

Keyword: Leadership; Kalyanamitra; School Administrators

บทนำ

ในวงการบริหารการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาต่างยอมรับกันตลอดมาว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวส่งผ่านทางการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องใช้ภาวะผู้นำในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพด้วยและเพื่อให้การพัฒนาการจัดการสอนของครูประสบผลสำเร็จผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางการเรียนการสอนที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนสอนจากประสบการณ์จริง ในทางปฏิบัติและนำเอาประสบการณ์ดังกล่าวมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูและในฐานะผู้นำทางการเรียนการสอนผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูได้วางแผนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงดำเนินการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างเป็นระบบและเที่ยงธรรม และร่วมปรึกษารื้ออย่างใกล้ชิดด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งจะต้องดำเนินการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ และเสริมสร้างบรรยากาศของสถานศึกษาให้เชื่อต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู^๑ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมุ่งพัฒนาครูให้เป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยตัวผู้บริหารสถานศึกษาเองทำบทบาทในฐานะผู้นำของครูอีกทอดหนึ่งด้วย^๒

^๑ Halverson, R. & Dikkers, S., **Formative Leadership for Learning**, (2012), pp. 3-28.

^๒ Ash, R. & Persall, M., **The Principal as Chief of Learning Officer : Developing Teacher Leader**, (1999), pp. 15-22.

สำหรับในวงการบริหารการศึกษาของประเทศไทยก็เป็นที่ยอมรับว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยผ่านทางจัดการเรียนการสอนของครู^๗ ผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ส่งผลต่อไปยังประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียนสิ่งแรกสุดที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูประสบผลสำเร็จคือต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนสอนจนสามารถเป็นแบบอย่างให้กับครูได้และต้องพัฒนาครูให้เป็นผู้นำทางการเรียนการสอนเช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๘ และในฐานะผู้นำทางการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำบทบาทต่าง ๆ เพื่อช่วยในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูได้แก่การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูไว้อย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่การเรียนการสอนที่เป็นเลิศตามมาตรฐานวิชาชีพและส่งเสริมให้ครูได้วางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบการส่งเสริมให้มีครูต้นแบบเพื่อช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูการสร้างเครือข่ายของครูให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพื่อช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งการกำกับดูแลการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างเป็นระบบ^๙ การประสานการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนร่วมกับครูอย่างใกล้ชิดและติดตามความก้าวหน้าการจัดการเรียนการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอส่งเสริมให้สถานศึกษามีทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูและกำหนดเป้าหมายคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งสื่อสารให้ครูได้รับรู้โดยทั่วกัน^{๑๐} สำหรับภาวะผู้นำที่ผู้บริหารสถานศึกษา

^๗ ประทิน พันธธา, “ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” วารสารการบริหารการศึกษา มศว, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๒๖ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๕.; เสกสรรค์ สมศรี, “การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลอุบลราชธานี”. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๓๑๗.

^๘ ประทิน พันธธา, อ้างแล้ว หน้า ๖.; สมศรี พิมพ์พิพัฒน์, “การบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วารสารการบริหารการศึกษา มศว, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๒๖ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๔๕-๔๖.

^๙ ฉัฏฐมณีน พักแย้ม, “รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี” วารสารการบริหารศึกษามศว, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๒๖ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๓๖ ; อำภพรณ ดันดินาครกุล, “ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ ๒๑”. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตรมศว. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๕) : ๑๖.

^{๑๐} บรรพต ฐะเจนทร์, “ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๕) : ๑๕๔-๑๕๖ ; อำภพรณ ดันดินาครกุล, อ้างแล้ว หน้า ๑๗; อภิษฎา พูลโภคผล, “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสังฆมณฑลราชบุรี”, วารสารวิชาการวิทยาลัยแสงธรรม, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑๐๗.

นำมาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพได้แก่การสร้างขวัญกำลังใจและการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพ การวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูอย่างใกล้ชิดด้วยบรรยากาศที่เป็นมิตรการติดตามช่วยเหลือครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการเป็นผู้สอนงานและเป็นพี่เลี้ยง^๗ การมีวิสัยทัศน์ ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู การมุ่งพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่องและการเสริมพลังให้ครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยการให้ความรักความไว้วางใจและการวางตนเป็นกัลยาณมิตรกับครู^๘ รวมทั้งพร้อมที่จะรับฟังปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูด้วยความอดทนไม่แสดงอาการเบื่อหน่ายหงุดหงิดรำคาญใจ^๙ และการส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมั่นคงในอาชีพและยืนหยัดในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนอย่างต่อเนื่อง^{๑๐}

จากข้อมูลต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งส่งผลต่อไปยังผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของนักเรียน และเพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้เกิดผลสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำด้านการเรียนการสอน คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนอย่างแท้จริง จนสามารถเป็นต้นแบบที่ดีในการเรียนการสอนให้แก่ครูจนครูเกิดความศรัทธาและเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นต้นแบบ และในฐานะที่เป็นผู้นำด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำบทบาทต่าง ๆ เพื่อช่วยในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งในการทำบทบาทต่าง ๆ ดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ภาวะผู้นำในลักษณะของการเป็นผู้ช่วยหรือแนะนำ ชี้ช่องทาง สนับสนุน และการเสริมพลังอำนาจให้แก่ครู เพื่อให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพด้วยการให้ความรัก ความไว้วางใจแก่ครูในบรรยากาศ

^๗ ฉန္ธมณพณ ฟังแย้ม, อ้างแล้ว หน้า ๑๗.

^๘ เกรียงไกร จำรง, “ภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลนครราชสีมา”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๕): ๑๕๐-๑๕๑. เสกสรรค์ สมศรี, อ้างแล้ว หน้า ๓๑๘.

^๙ สนธิชัย ระเบียบศรี, “คุณลักษณะผู้นำแบบกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนเครือข่าย ๕๘ สังกัดกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔), หน้า ๖๙.

^{๑๐} ภัทกร วงศ์สกุล, “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน, วิทยานิพนธ์, (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕), หน้า ๓๙-๔๐.

ของความเป็นมิตร ซึ่งภาวะผู้นำในลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้า ดังนั้น ถ้าผู้บริหารสถานศึกษานำเอาภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้ามาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่ง

ในบทความนี้จะนำเสนอสาระสำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรกกล่าวถึงภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้า และประการที่สองจะกล่าวถึงการนำภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้ามาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงมีพระนามว่า “นายโก” ซึ่งแปลว่า ผู้นำ

พระพุทธเจ้าทรงนำมวลมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ด้วยการใช้ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรดังพุทธพจน์ที่ว่า

“เราเป็นกัลยาณมิตรของสัตว์ทั้งหลาย อาศัยเราเป็นกัลยาณมิตร สัตว์ทั้งหลายก็จะพ้นไปได้จากทุกข์ทั้งปวง”

พุทธพจน์นี้เป็นข้อที่แสดงความเป็นผู้นำ แต่ไม่มีคำว่าผู้นำอยู่ในการตรัสคำนี้ พึงเข้าใจว่า ความเป็นกัลยาณมิตร คือ ลักษณะสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการนำมวลมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์^{๑๑}

กัลยาณมิตรตามความหมายแนวพุทธ มิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลที่เป็นสัตบุรุษ หรือเป็นบัณฑิตที่เพียบพร้อมด้วยภูมิรู้และภูมิธรรมที่พร้อมจะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นได้ดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนธรรมหรือปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้อง และต้องเป็นบุคคลที่ต้องเปี่ยมด้วยคุณธรรม ๒ ประการ คือ กัลยาณมิตรธรรม และสัปปริสธรรม^{๑๒}

ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้ามีลักษณะสำคัญ ดังที่ท่านพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้^{๑๓}

ประการที่ ๑ พระพุทธเจ้าทรงมีจุดหมายในการนำ คือ การนำมวลมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ คือ การบรรลุนิพพาน ซึ่งเป็นจุดจบของทุกข์ทั้งปวง เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า ซึ่งจุดหมายดังกล่าวเป็นจุดหมาย

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๗.

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๖๒๓- ๖๓๓.

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, หน้า ๗-๒๘.

ที่ทรงนำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น คือ ประโยชน์ของมวลมนุษย์ ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของพระพุทธเจ้าเอง เป็นการนำเพื่อให้ไม่ใช่ นำเพื่อเอา

ประการที่ ๒ ความเป็นผู้นำแบบกัลยาณมิตรของพระพุทธเจ้าแสดงออกในลักษณะของการเป็น ผู้ค้นพบทางที่จะพามวลมนุษย์ให้ก้าวเดินไปสู่จุดหมาย คือ พ้นจากความทุกข์ หรือเข้าสู่นิพพานด้วยตัว ของพระพุทธเจ้าเอง และทรงได้เดินตามทางที่พระองค์ทรงค้นพบจนพ้นทุกข์ คือ เข้าสู่นิพพานได้ จริงแล้ว จึงบอกทางนั้นแก่มวลมนุษย์เพื่อให้เขาเหล่านั้นเดินไปตามทางที่พระพุทธองค์ทรงบอกให้เดิน จนสามารถพ้นจากความทุกข์เข้าสู่นิพพานด้วยตัวของมนุษย์เอง การนำในลักษณะนี้พระพุทธเจ้าทรงเป็น เสมือนมัคคุเทศก์ผู้นำทางเพื่อให้ผู้คนเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางได้ด้วยตัวเขาเอง

ทางที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เดิน คือ มรรค ๘ หรืออริยมรรค ซึ่งเป็นทางที่ใช้ในการดับสังโยชน์ ซึ่งเป็นกิเลสที่ครอบงำจิตหรือร้อยรัดจิตให้จมอยู่ในกองทุกข์ ๑๐ ประการ ได้แก่ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิลัปปตปราคาสม กามราคะ ปฏิฆะ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ และอวิชชา

ประการที่ ๓ พระพุทธเจ้าทรงนำมวลมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ด้วยพลังศรัทธา ทั้งพลังศรัทธาที่ พระพุทธเจ้าทรงมีต่อมวลมนุษย์และพลังศรัทธาที่มวลมนุษย์มีต่อพระพุทธเจ้า

พลังศรัทธาที่พระพุทธเจ้าทรงมีต่อมวลมนุษย์ เกิดจากการที่พระพุทธเจ้าทรงมีความเชื่อมั่นในปัญญา ของมวลมนุษย์ว่า ในเมื่อพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นมนุษย์สามารถบำเพ็ญเพียรจนบรรลุพระโพธิญาณเป็น พระพุทธเจ้าพ้นจากความทุกข์ได้ มนุษย์ทั้งปวงก็สามารถบำเพ็ญเพียรจนล่วงพ้นจากความทุกข์ได้เช่นเดียวกับ พระพุทธเจ้า หากได้เดินบนเส้นทางที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เดินอย่างถูกต้องและไม่สิ้นความพยายาม

ส่วนพลังศรัทธาที่มวลมนุษย์มีต่อพระพุทธเจ้านั้นเกิดจากการที่มวลมนุษย์มีความเชื่อมั่นใน พระพุทธเจ้าว่าจะสามารถนำพาพวกเขาให้พ้นจากความทุกข์ได้จริง ด้วยพระคุณ ๓ ประการ ที่มีอยู่ในตัว ของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า พุทธคุณ ๓ ได้แก่

๑. พระปัญญาคุณ คือ พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้รู้แจ้งทั้งทางโลกและทางธรรม รู้การเกิดและ การตายของสัตว์โลก รู้การหลุดพ้นจากกิเลสของพระองค์เอง และทรงค้นพบความจริง ๔ ประการ คือ อริยสัจ ๔ ได้แก่ รู้ทุกข์ รู้เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ (สมุทัย) รู้ความดับทุกข์ (นิโรธ) และรู้ข้อปฏิบัติให้ถึง ความดับทุกข์ (มรรค มืองค์ ๘)

๒. พระบริสุทธิ์คุณ คือ พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียรจนบรรลุธรรมและหลุดพ้นจากกิเลส คือ ความอยาก (โลภ) ความเกลียดความไม่พอใจ (โกรธ) และความหลง (โมหะ) ได้อย่างสิ้นเชิง ทรงมีจิตที่ สะอาด บริสุทธิ์ สงบ และผ่องใส

๓. พระกรุณาคุณ คือ พระคุณอันเกิดจากการที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปสั่งสอนประชาชนทุก หมู่เหล่าโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ภายหลังจากการตรัสรู้โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากตลอดพระชนม์ชีพ ของพระพุทธเจ้า

ประการที่ ๔ ในฐานะที่เป็นผู้นำแบบกัลยาณมิตร พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ช่วยให้มวลมนุษยชาติได้ศึกษาเรียนรู้ และฝึกฝนตนเองจนกระทั่งเขาสามารถก้าวล่วงความทุกข์ทั้งปวงได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ หมายความว่า ผู้ที่เป็นผู้นำไม่ได้เหยียดหยันอะไรแก่ผู้อื่นโดยตรง แต่นำในลักษณะของการช่วยให้ผู้อื่นได้ค้นพบ ได้เรียนรู้ และฝึกฝนตนเองจนสามารถพึ่งตนเองได้และช่วยพาตนเองให้พ้นจากปัญหาหรือพ้นจากความทุกข์

ในการช่วยมวลมนุษยชาติได้ศึกษาเรียนรู้และฝึกฝนตนเองนั้น พระพุทธเจ้าทรงใช้คุณธรรม ๒ ประการ ที่มีอยู่ในตัวของพระพุทธเจ้า คือ สัมปยุตธรรม และกัลยาณมิตรธรรม เป็นเครื่องช่วยที่สำคัญ

สัมปยุตธรรม เป็นองค์ธรรมที่มีอยู่ในตัวของพระพุทธเจ้า ซึ่งจะทำให้พระพุทธเจ้าสามารถทำหน้าที่ของผู้นำในฐานะกัลยาณมิตรได้อย่างสมบูรณ์ มี ๗ ประการ ได้แก่

๑. ทรงรู้จุดหมายในการนำ คือ พระพุทธเจ้าทรงรู้ว่าหน้าที่ในฐานะที่เป็นกัลยาณมิตร คือ การนำมวลมนุษยชาติให้พ้นจากความทุกข์

๒. ทรงรู้หลักการในการนำ คือ ทรงรู้วิธีที่จะนำมวลมนุษยชาติพ้นจากความทุกข์ ซึ่งวิธีที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการทำนั้น เป็นวิธีที่พระพุทธองค์ทรงใช้นำพระพุทธองค์ให้พ้นจากความทุกข์ได้จริง มาแล้ว ซึ่งก็คือ มรรคที่มีองค์ ๘

๓. ทรงรู้ตัวของพระพุทธองค์ คือ ทรงรู้ว่าในฐานะที่พระพุทธองค์ทำหน้าที่ในการนำมวลมนุษยชาติ พระพุทธองค์ต้องเตรียมพระองค์ไว้ให้พร้อมเพื่อจะสามารถนำมวลมนุษยชาติไปสู่จุดหมายได้อย่างแท้จริง

๔. ทรงรู้ประมาณ คือ ทรงรู้จักความพอดี รู้จักขอบเขตขีดขึ้นความพอเหมาะที่จะต้องนำในฐานะที่ทรงทำหน้าที่นำมวลมนุษยชาติให้พ้นจากความทุกข์

๕. ทรงรู้กาล คือ ทรงรู้จักเวลา เช่น รู้ลำดับ ระยะเวลา จังหวะ ปริมาณและความพอเหมาะของเวลาว่า เรื่องใด ควรลงมือก่อนหลังอย่างไร เพื่อให้การนำมวลมนุษยชาติให้พ้นจากความทุกข์มีประสิทธิภาพมากที่สุด

๖. ทรงรู้ชุมชน คือ รู้สังคม ตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือ รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์ อย่างไร มีปัญหาอะไร มีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะถ้าจะช่วยเหลือเขาก็ต้องรู้ปัญหาของเขา รู้ความต้องการของเขา เพื่อจะสามารถช่วยเหลือได้ถูกต้องถูกจุดในฐานะของกัลยาณมิตร

๗. ทรงรู้บุคคล คือ ทรงรู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธองค์เป็นอย่างดี และสามารถปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้น อย่างถูกต้องในฐานะผู้นำที่เป็นกัลยาณมิตร

สัมปยุตธรรม ๗ ประการนี้ ถ้าใช้กับบุคคลทั่วไป จะเริ่มด้วยการรู้หลักการ แต่สำหรับพระพุทธเจ้า พระเจ้าจักรพรรดิ หรือผู้นำอื่นๆ จะเริ่มต้นด้วย การรู้จุดหมาย^{๑๔}

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, หน้า ๒๘-๒๙.

ส่วนกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งเป็นธรรมสำหรับผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร ๗ ประการ พระพุทธองค์ทรงเปี่ยมด้วยกัลยาณมิตรธรรม ทั้ง ๗ ประการ คือ

๑. พระพุทธเจ้าทรงเป็นที่รักของมวลมนุษย์ เพราะเปี่ยมด้วยพระเมตตา ชวนให้เข้าไปปรึกษาหารือ สอบถาม เรียนธรรม แสวงปัญญาเหมือนร่มไม้ใหญ่ที่มองเห็นร่มเงาแต่ไกล แล้วอยากเข้าไปอาศัยหลบร้อนให้สบายใจ

๒. พระพุทธเจ้าทรงเป็นที่เคารพของมวลมนุษย์ เพราะเปี่ยมด้วยคุณความดี มีศีลาจารวัตรงดงาม วางพระองค์สมควรแก่ฐานะ เชื่อถือได้สนิทใจว่าเป็นคนดีจริง ใครอยู่ใกล้แล้วได้รับความอบอุ่นใจมั่นใจ เหมือนบ้านที่สร้างอย่างมั่นคง แข็งแรงทำให้ผู้อยู่อาศัยอยู่ในบ้านมีความมั่นคงปลอดภัย

๓. พระพุทธเจ้าทรงเป็นที่ยกย่องของมวลมนุษย์ เพราะเปี่ยมด้วยพระปัญญา เป็นพหูสูตร ทรงภูมิรู้ภูมิธรรมรอบด้าน ลึกซึ้ง กว้างขวางอย่างแท้จริง สามารถเป็นแบบอย่างได้ สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้คนอยากเจริญรอยตาม ทั้งยังสามารถเอื้ออ้ำถึงด้วยความภาคภูมิใจว่าพระพุทธองค์ทรงเชี่ยวชาญปราดเปรื่อง ความเป็นเลิศทางปัญญาอย่างแท้จริง

๔. พระพุทธเจ้าทรงมีวาทศิลป์ เพราะทรงมีศิลปะในการพูด รู้ว่าพูดอย่างไรจึงจะได้ผล พูดอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับสถานการณ์และจิตของบุคคล พูดอย่างไรจึงจะทำให้เรื่องที่พูดแจ่มกระจ่าง สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ฟัง รวมทั้งทรงรู้ว่า เมื่อใดควรพูดในเรื่องหนึ่งเรื่องใด

๕. พระพุทธเจ้าทรงมีความสามารถในการฟังอย่างลึกซึ้ง เพราะทรงมีความอดทนเป็นเลิศ พระทัยสงบเย็น ทรงเห็นว่าคำพูดของผู้อื่นเป็นสิ่งที่ควรน้อมใจรับฟังด้วยความเคารพในสิ่งที่ ผู้พูดต้องการจะกล่าว ทรงยินดีรับฟังทัศนะที่แตกต่างหลากหลายโดยไม่โกรธ ไม่ฉุนเฉียว ไม่หงุดหงิด ไม่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ต่ำต้อยด้อยค่า

๖. พระพุทธเจ้าทรงมีความสามารถในการอธิบายขยายความได้อย่างลึกซึ้ง เพราะพระพุทธเจ้าทรงเปี่ยมด้วยความรอบรู้อย่างสุขุม ลุ่มลึก ทั้งยังมีศิลปะในการอธิบายขยายความเรื่องที่ลึกซึ้งให้เข้าใจง่าย เรื่องที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวจากเรื่องธรรมดาสามัญขึ้นไปหาเรื่องที่ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไป ได้อย่างเป็นระบบ โดยไม่ชวนให้สับสน ไขว้เขว หรือพันเผื่อ

๗. พระพุทธเจ้าทรงไม่ชักนำในทางที่ผิด เพราะพระพุทธเจ้าทรงเปี่ยมด้วยวิจรรณญาณและความปรารถนาดี ทรงมีแต่พระเมตตาที่มีต่อผู้ที่เข้ามาสนทนาด้วย ทรงปรารถนาให้ผู้คนเหล่านั้นได้รับแต่สิ่งที่ดีงามล้ำเลิศโดยส่วนเดียว

ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู

การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะนำเอาภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำความเข้าใจความหมายของกัลยาณมิตร และภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้าอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนก่อนเป็นเบื้องต้น

กัลยาณมิตรตามความหมายแนวพุทธ มิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลที่เป็นสัตว์บุรุษ หรือเป็นบัณฑิตที่เปี่ยมพร้อมด้วยกัลยาณมิตรธรรม และสัปปริสธรรม ซึ่งเพียบพร้อมด้วยภูมิรู้และภูมิธรรมที่พร้อมจะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ช่วยบอกทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นได้เดินไปตามมรรคาแห่งการฝึกฝนธรรมปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้อง ชัดเจน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกพระองค์ว่าเป็นกัลยาณมิตรผู้นำหมู่วมลมนุษย์ให้พ้นจากทุกข์ด้วยการเป็นผู้ชี้ทางให้วมลมนุษย์ได้เดินทางไปสู่จุดมุ่งหมายคือเข้าสู่นิพพาน ซึ่งพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง โดยทางที่พระพุทธเจ้าทรงบอกให้เดินเป็นทางที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและทดลองเดินตามทางดังกล่าวจนเข้าสู่นิพพาน พ้นจากความทุกข์ได้จริงมาแล้ว ดังนั้น ถ้าจะเป็นผู้นำในฐานะกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้า เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติของกัลยาณมิตรให้ครบถ้วนก่อน คือ การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนที่มีความรอบรู้และความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน จนมีความพร้อมที่จะแนะนำ ชี้แจง หรือชี้ทางให้แก่ครูเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการเรียนการสอนแก่ครู เพื่อให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพตามคำแนะนำ ชี้แจง หรือตามแบบอย่างของผู้บริหารสถานศึกษา ต่อจากนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงจะใช้ภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนี้

๑. กำหนดจุดหมายของการนำที่ชัดเจน และต้องเป็นประโยชน์ของผู้อื่นไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ในกรณีนี้จุดหมายของการนำของผู้บริหารสถานศึกษา คือ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งจุดหมายของการนำดังกล่าวเป็นการนำเพื่อประโยชน์ของครู คือ ทำให้ครูสามารถทำการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน คือ ทำให้ผู้เรียนได้รู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดสภาพของการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ให้ชัดว่ามีสภาพเป็นอย่างไร มีอะไรเป็นตัวชี้วัด